Postupak odobravanja dugoročnih kredita malim i srednjim poduzećima u Raiffeisen banci

Arambašić, Antonija

Master's thesis / Diplomski rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:655527

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

REFST - Repository of Economics faculty in Split

zir.nsk.hr

UNIVERSITY OF SPLIT

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE U SPLITU

EKONOMSKI FAKULTET SPLIT

DIPLOMSKI RAD

Postupak odobravanja dugoročnih kredita malim i srednjim poduzećima u Raiffeisen banci

Mentor:

prof. dr. sc. Ljiljana Vidučić

Student:

Antonija Arambašić univ.bacc.oec

Split, lipanj 2019.

Sadržaj:

1. UVOD 1
   1.1. Problem istraživanja 1
   1.2. Predmet istraživanja 6
   1.3. Ciljevi istraživanja 7
   1.4. Istraživačka pitanja 8
   1.5. Metode istraživanja 9
   1.6. Doprinos istraživanja 9
   1.7. Struktura diplomskog rada 10
2. SME SEKTOR I NJIHOV UTJECAJ NA GOSPODARSTVO 11
   2.1. Pojam i kriteriji za definiranje sektora malih i srednjih poduzeća u RH i EU 11
   2.2. Utjecaj malih i srednjih poduzeća na gospodarstvo u RH i EU 14
3. IZVORI FINANCIRANJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA 20
4. RAIFFEISEN BANKA KAO IZVOR FINANCIRANJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA 24
5. ZAKLJUČAK 56

LITERATURA 59

Summary 63

Popis tablica 64

Popis slika 64

1. UVOD

1.1. Problem istraživanja

Trendovi u suvremenom svijetu stavljaju sve više izazova ispred poduzeća. Poduzeća često nemaju dovoljno financijskih sredstava za realizaciju svojih planova. Bilo da je riječ o početku poslovanja, ulaganju u rast poslovanja ili razvoju poslovanja, mali i srednji poduzetnici najčešće pribavljaju financijska sredstva preko bankarskih kredita. Banke im pružaju različite oblike kratkoročnog, srednjoročnog ili dugoročnog financiranja. Mala i srednja poduzeća su ključni faktor razvoja svakog gospodarstva, potiču inovativnost te imaju važnu ulogu kod zapošljavanja. Problemi s kojim se susreću mali i srednji poduzetnici najčešće su[1]:

- kapitalna ograničenja,
- nedostatak znanja,
- asimetrične informacije i neprilagođen institucionalni okvir,
- problemi u pristupu izvorima financiranja.

Kontinuirani svjetski trend rušenja trgovinskih barijera te širenje globalne trgovine pruža prilike i izazove za mala i srednja poduzeća. Priliku predstavlja mogućnost povećanja prihoda prodajom proizvoda na novim tržištima, a izazova ima više. Prvi izazov predstavlja potencijalni nedostatak adekvatne radne snage i financijskih izvora potrebnih za iskorak na nova tržišta. Nadalje, malim i srednjim poduzećima se jako teško natjecati s konkurentima na domaćem i stranim tržištima koji imaju niže troškove nabave od njih te se zbog toga okreću inovacijama kako bi izgradili konkurentsku prednost na tržištu.[2]

Kada bi poduzeća imali adekvatan pristup izvorima financiranja ubrzao bi se njihov rast, razvoj proizvoda ili bi se pružilo dovoljno kapitala dok ne dosegnu točku pokrića.[3] Poduzeće se ne bi moglo osnovati bez početnog kapitala, a isto tako kada se osnuje trebaju mu financijska sredstva kako bi preživjelo konkurentsku utrku, normalno poslovalo i razvijalo

[1] Dostupno na: http://finance.hr/financiranje-malih-i-srednjih-poduzeca/ (pristupljeno 06.03.2019.)
[2] Susman, G., I., (2007): *Small and Medium-sized Enterprises and the Global Economy*; Edward Elgar Publishing., str. 1.
[3] Kolaković, M., Morić Milovanović, B., Turuk, M. (2008): *Access to finance of Croatian SMEs*, Global Business & Economics Anthology, Kantarelis, Demetri (ur.). – Worcester, USA: B&ESI, str. 304-311.

se.[4] Iz navedenog proizlazi koliko je važno financiranje za mala i srednja poduzeća, za njihovo osnivanje i preživljavanje na tržištu, a to je ujedno i njihov ključan problem. Definicije financiranja rasvjetljavaju njegovu važnost za poduzeća.

Financiranje je proces pribavljanja, korištenja i vraćanja sredstava njihovim izvorima.[5]To je proces osiguravanja sredstava za poslovne aktivnosti, kupnju ili investiranje.[6]Može se kazati kako je to dinamičan proces osiguranja novca potrebno za poslovanje privrednog subjekta. Taj proces sastoji se od:[7]

- postupka pribavljanja novca i općenito sredstava,
- investiranje sredstava,
- dezivestiranja,
- definanciranja, i
- samofinanciranja.

Najveći problem nastaje kod pribavljanja financijskih sredstava prilikom osnivanja malih i srednjih poduzeća, ali to je problem i svih poduzeća. Poduzetnici nemaju dostatnu količinu kapitala, pa moraju potražiti druge izvore financiranja.Uspostavlja se financijski odnos sa investitorima, te iz tog odnosa proizlaze i obveze za poduzeće, koje se odnose na vraćanje posuđenog novca ili na isplatu dividende, ovisno o načinu pribavljanja sredstava.

Financiranje se može podijeliti prema različitim kriterijima. Najkorištenije su podjele prema:[8]

- ročnosti izvora
- porijeklu izvora, i
- vlasništvu izvora.

Izvore financiranja moguće je odrediti i prema[9]:

1. roku dospijeća:
   - trajni
   - dugoročni

[4]Marković, I. (2000): *FINANCIRANJE, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava*, RRiFplus, Zagreb, str. 2.
[5]Jurković, P., Luković, F., Pribičević, Đ., Ravlić, S. (1995): *Poslovni rječnik*, Masmedia, Zagreb, str.282.
[6]Dostupno na: https://www.investopedia.com/terms/f/financing.asp (pristupljeno 13.03.2019.)
[7] Orsag, S. (2003): *Vrijednosni papiri*, Revicon, Sarajevo, str. 382.
[8]Marković, I., op. cit., str. 6.
[9]Vidučić Lj., Pepur S., Šimić Šarić M. (2015):Financijski menadžment,RRiF,Zagreb, str. 8.

- srednjoročni
- kratkoročni izvori

2. s obzirom na izvore:

- unutarnji (uplate vlasnika, amortizacija, akumulirana dobit, naplata glavnice dugoročnih plasmana)
- vanjski (krediti, izdavanje obveznica, faktoring, lizing i financijska sredstva odobrena na temelju raznih projekata, bilo raznih ministarstva u Hrvatskoj ili projekata EU-a)

Najzastupljeniji vanjski oblik financiranja SME sektora su bankarski krediti.Kako bi se shvatila svrha postojanja banaka i posao koji one obnašaju, potrebno ih je definirati. Različiti autori iznose različite definicije banaka, a najčešće su one definirane s pravnog aspekta prema nacionalnom zakonu. Definirati ih se može vrlo jednostavno, po funkcionalnosti: Banka je institucija koja se bavi prikupljanjem sredstava, plasiranjem sredstava te pružanjem financijskih usluga. Analiza definicije banke je bitna kako bi se razumjelo poslovanje i karakteristike banke. Banke danas pružaju i usluge koje ne spadaju u klasične oblike bankarskog poslovanja, zbog toga se definiraju kao institucije, a ne financijske institucije. Banka je financijski posrednik, prima sredstva od onih koji imaju višak, te ga plasira onima koji ga trebaju. Banku kao financijskog posrednika predstavljaju i njene funkcije, a to su depoziti i krediti. [10]

Pojam bankarstvo može biti primijenjen na niz financijskih institucija, od manjih štednih i kreditnih organizacija do najvećih komercijalnih banaka u SAD-u.[11]

Definiranje banke nije lako, a razlog tome je činjenica da one imaju slične i različite karakteristike kao i drugi poslovni subjekti. One su različite po svojim funkcijama i zadatcima pa zbog toga spadaju u red gospodarskih subjekata čije se poslovanje usklađuje s odgovarajućom ekonomskom politikom i drugim mjerama prema kojima banke moraju poštivati donesene mjere, norme i instrumente ekonomske politike zemlje na čijem području djeluju.[12]

Različitost zadataka, funkcija i poslova banaka otežava iznošenje jedne definicije koja bi opisala pojam banka. Autori iznose različite definicije o bankama upravo zbog različitih

[10]Gregurek, M., Vidaković, N. (2013):*Bankarsko poslovanje*; Visoko učilište EFFECTUS – visoka škola za financije i pravo, Zagreb, str.9.
[11]Heffernan, S. (2005): *Modern Banking*; John Wiley & Sons, str. 1.
[12]Katunarić, A. (1977):*Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja*; IIB, Zagreb, str.3.

aspekata bankovnog poslovanja. Može se kazati da je banka ona financijska institucija čija je osnovna djelatnost uzimanje i davanje kredita, te posredovanje u platnom prometu. Banka je specifična i specijalizirana financijska institucija koja posluje s novcem, te su njene značajne djelatnosti :[13]

- uzimanje kredita,
- davanje kredita i
- posredovanje u platnom prometu.

„Banka je profitna organizacija kojoj je temeljna djelatnost nuđenje financijskih usluga. Tradicionalne usluge banke svode se na primanje depozita, koji su joj i izvor sredstava, te davanje kredita iz depozita, te pružanje usluga novčanih transakcija. Banke nude različite proizvode koji su fokusirani na poduzeća, stanovništvo ili na državu.“[14] Banke su posrednik na financijskom tržištu, spajaju štedno suficitne i štedno deficitne ekonomske subjekte.

Banka je financijska organizacija koja nudi pozajmice na tržištu te zadovoljava potrebe svojih klijenata temeljene na promjenjivoj likvidnosti.[15]

Kredit predstavlja drugi stožerni pojam u svakom gospodarstvu uz novac, jer je njegova upotreba prisutna svakog dana. Kreditnim karticama pojedinci kupuju proizvode i usluge, sa svrhom odgađanja plaćanja koju ovi kreditni instrumenti nude. Kupovina automobila, namještaja, stana, bijele tehnike vrši se uz pomoć kredita. Kredit koriste građani, mikro, mali, srednji poduzetnici, ali i država.[16]

Financijski sustav u RH je bankovno orijentiran. Najdominantniji izvor financiranja je bankarski kredit. Iz toga proizlazi važnost banaka za rast i razvoje gospodarstva, kao i društva u cjelini.

Na kraju 2017. godine u Republici Hrvatskoj poslovalo je 30 kreditnih institucija – 25 banaka (što uključuje i jednu štednu banku) i pet stambenih štedionica.[17]

[13]Nikolić, N. i Pečarić M. (2012):*Uvod u financije*; Ekonomski fakultet Sveučilište u Splitu, Split, str. 137.
[14]Dostupno na: http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Banka (pristupljeno 07.03.2019.)
[15]Heffernan, S. (2005): *Modern Banking*; John Wiley & Sons. str. 8.
[16]Nikolić, N. i Pečarić M., op. cit.,str. 65.
[17]Dostupno na: https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7 (pristupljeno 07.03.2019.)

Na tržištu bankarskih kredita novac se razmjenjuje za obećanje plaćanja u budućnosti, a ne razmjenjuje se jedna vrsta robe za drugu. Zajmovni ugovori su po svojoj prirodi heterogeni. Banke imaju važnu ulogu u alokaciji sredstava.[18]

„Kredit je plasman sredstava banke klijentu po definiranim uvjetima: trajanju, kamatnoj stopi, naknadi, valuti i elementima osiguranja.“[19]

Krediti se ne mogu podijeliti jednoznačno. Stoga je kredite moguće podijeliti po karakteristikama kredita. Svaki kredit sadržava nekoliko karakteristika, pa i ulazi u nekoliko mogućih podjela. Kredite se najčešće može podijeliti po: trajanju, sektorima, namjeni i kamatnoj stopi. Krediti po trajanju se dijele na:[20]

- Kratkoročne
- Srednjoročne
- Dugoročne

Kratkoročni kredit se definira kao pozajmica s rokom dospijeća do jedne godine, dok se dugoročni kredit definira kao pozajmica s rokom otplate dužim od jedne godine.[21]

Kredita je dužničko-vjerovnički odnos između dva subjekta – davatelja i primatelja kredita – zasnovan na povjerenju, a dolazi od latinskog glagola "credo" što znači "vjerovati'. Davatelj kredita daje kredit primatelju danas, vjerujući da će primatelj kredit vratiti u budućnosti. Osnova kredita je povjerenje koje mora postojati između davatelja i primatelja kredita.[22]

Kredit možemo klasificirati prema roku dospijeća kredita na kratkoročne (do dvije godine), srednjoročne (od dvije do pet godina) i dugoročne (preko pet godina) kredite.[23]

Dugoročni krediti su najviše rizični krediti, što je veći rok za otplatu kredita to je kredit rizičniji. Veća je mogućnost da kredit neće biti vraćen. Iz gore navedenih citata uviđamo kako je riječ o kreditu čiji je rok otplatu duži od 5 godina. Ovu vrstu kredita mali i srednji poduzetnici koriste kako bi ulagali u rast i razvoj poduzeća, odnosno kako bi poslovanje bilo dugoročno održivo.

[18]Vidučić Lj. (2012):Financijski menadžment,RRiF,Zagreb, str.116.
[19]Gregurek, M. i Vidaković, N., op. cit., str. 162.
[20]Ibid., str.164.
[21]Gbenyo, K. i Kpodar, K. (2010): Short-Versus Long-Term Credit and Economic Performance: Evidence from the WAEM; International Monetary Fund, str. 5.
[22]Nikolić, N. i Pečarić M., op. cit., str.65.
[23]Domančić, P. i Nikolić, N. (1994): *Monetarne financije i financiranje razvoja*; Ekonomski fakultet Sveučilište u Splitu, Split, str.102.

U gospodarski razvijenim zemljama kredit ima važnu ulogu. U većini slučaja, bez kredita poduzetnici ne bi mogli započeti svoj poduzetnički pothvat, jer im treba početni kapital. Stoga se kroz odobravanje kredita povećava ulaganje i proizvodnja, jer se novac transferira od štediša ka investitorima, a to dovodi do povećanja BDP-a.

1.2.Predmet istraživanja

Sredstvima iz odobrenih kredita mali i srednji poduzetnici pokreću posao, ulažu u poslovanje, odnosno danas imaju mogućnost posuditi novčana sredstva koja će vraćati u budućnosti uvećana za kamatnu stopu. Financijska sredstva najčešće posuđuju od banaka. To je karakteristika bankocentričnih financijskih sustava.

Raiffeisenbank Austria d.d. (RBA) na Hrvatsko tržište ulazi 1994. godine. Prva je banka u Hrvatskoj osnovana stranim kapitalom i dio je snažne međunarodne financijske grupacije. RBA je u 100 postotnom vlasništvu Raiffeisen Bank International AG-a iz Beča. Raiffeisen banka posluje putem 66 poslovnica smještenih u 36 hrvatskih gradova.[24]

Svaka kreditna institucija prije odobravanja kredita treba utvrditi kreditnu sposobnost potencijalnog klijenta, te na taj način smanjiti kreditni rizik. Kreditna sposobnost predstavlja spremnost fizičkih ili pravnih osoba u ispunjavanju preuzetih obveza u potpunosti i u navedenom roku.[25] Najvažniji prethodni informacijski proces u bankama je procjena kreditne sposobnosti. O procjeni kreditne sposobnosti zavisi kvaliteta kreditnog portfelja i aktive banke.[26]

Kreditna sposobnost može se definirati i kao ocjena sposobnosti potencijalnog dužnika od strane kreditne institucije u preuzimanju obveze plaćanja rata/anuiteta u propisanom roku i iznosu za konkretan kredit. Kreditne institucije se razlikuju s obzirom na način utvrđivanja kreditne sposobnosti. Propisuju različitu dokumentaciju i uvjete na osnovu kojih utvrđuju kreditnu sposobnost potencijalnih dužnika. Imaju različite kriterije koje definiraju internim aktima. Neke od ključnih informacija za procjenu kreditne sposobnosti kod svih kreditnih institucija jesu iznos stalnih mjesečnih priljeva uključujući i iznos neopterećenog dijela mjesečnih primanja, iznosi različitih oblika štednje i/ili udjela u investicijskim fondovima i

[24] https://www.rba.hr/o-nama(pristupljeno 06.03.2019.)
[25] Leko, V., Mates, N. (1993): *Rječnik bankarstva i financija*, Masmedia, Zagreb, str. 273
[26] Jakovčević, D. (2000): *Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu*, TEB, Zagreb, str. 119

iznos trenutačne zaduženosti. Nadalje, instrumenti osiguranja utječu na prihvatljivost kreditne sposobnosti. [27] Osnovni instrument za određivanje kreditne sposobnosti dužnika predstavlja kreditna analiza. Kreditna analiza obuhvaća ocjenu kvalitete pojedinih stavaka financijskih izvješća dužnika – bilance, računa dobiti i gubitka, izvještaja o novčanom toku te ocjenu kolaterala, odnosno instrumenata osiguranja tražbine kojom se banka zaštićuje od krajnjeg rizika izgubljene vrijednosti kreditnog potraživanja. Kreditna sposobnost određuje se na temelju dvije vrste podataka: kvantitativnih i kvalitativnih. Kvantitativni podaci dobivaju se iz financijskih izvještaja, a kvalitativni iz samog odnosa s dužnikom te iz medija.[28]Cilj procjene kreditne sposobnost je utvrđivanje kreditnog rizika.

Predmet analize je proces utvrđivanja načina procjene kreditnog potencijala i odobravanja dugoročnih kredita srednjim i malim poduzetnicima. Sve će biti najprije teorijski objašnjeno, a nakon teorijske analize proces će se istražiti na primjeru RBA banke.

1.3.Ciljevi istraživanja

U skladu sa postavljenim problemom i predmetom istraživanja mogu se postaviti i ciljevi istraživanja. Svrha ovog diplomskog rada je ukazati na važnost i značajke malih i srednjih poduzeća za razvoj gospodarstva, te na postupke i principe banaka u pribavljanju financijskih sredstava kroz odobravanje kredita malim i srednjim poduzetnicima. Spoznati će se obilježja kredita kao sredstva za financiranje poslovnih potreba. Posebni naglasak je na dugoročnim kreditima, pa će se spoznati koje su sve specifične karakteristike i značajke pojedine vrste dugoročnih kredita. Također, utvrdit će se i prema kojim poduzećima banka plasira određene vrste dugoročnih kredita, jer svaki kredit je različit prema svojim karakteristikama i namjeni, tako da i zadovoljava različite profile poduzeća. Nakon uvida u teorijske spoznaje odobravanja dugoročnih kredita, istražit će se stvarni proces odobravanja na primjeru RBA banke.

Temeljni cilj ovoga rada je utvrditi na koji način RBA banka svojim klijentima u SME sektoru odobrava dugoročne kredite. Napose, koji su uvjeti odobravanja kredita, procedura, specifičnosti i karakteristike za odobravanje pojedine vrste dugoročnih kredita. Na kraju će se donijeti zaključci koji se temelje na prikupljenim podacima i izvršenim analizama.

[27]https://www.hnb.hr/-/kreditna-sposobnost (pristupljeno 04.04.2019.)
[28]Čulo M. (2010): *Analiza kreditne sposobnosti trgovačkih društva od posebnog javnog interesa*, str. 195.

1.4.Istraživačka pitanja

U radu će se koristiti kvalitativna metoda istraživanja koja ima za cilj opisivanje i tumačenje iskustva, razvijanje teorije, prikupljanje novih spoznaja. Kvalitativna metoda ima svoj specifičan tijek. Taj tijek se sastoji od: [29]

1. Redukcije podataka – izdvaja se ono što je bitno za autorovo istraživanje,
2. Sređivanje podataka – izdvojeni podaci se na neki način raspoređuju i svrstavaju, kategoriziraju ovisno o potrebama istraživanja, i
3. Izvođenja zaključka – razmatra se, promišlja i bilježi što ti podaci poručuju.

U radu će se postaviti 6 pitanja, na koja će se nastojati dati odgovor. Istraživačka pitanja koja se postavljaju su:

1. Koliko se koristi bankarski kredit kao oblik financiranja poduzetničke aktivnosti u RH s obzirom na ostale mogućnosti financiranja?
2. Koje sve vrste dugoročnih kredita RBA pruža malim i srednjim poduzećima?
3. Kakva je ponuda kreditiranja malih i srednji poduzeća u RBA banci u usporedbi s konkurencijom?
4. Koje sve uvjete mala i srednja poduzeća moraju ispunjavati za podizanje pojedine vrste dugoročnih kredita u RBA?
5. Koji se postupci provode u odobravanju pojedinih vrsta dugoročnih kredita za male i srednje poduzetnike u RBA?
6. Je li RBA banka uključena u programe potpore razvoja malog i srednje poduzetništva u RH?

[29] https://www.scribd.com/doc/58750694/Kvalitativna-i-kvantitativna-istra%C5%BEivanja (pristupljeno 08.03.2019.)

1.5.Metode istraživanja

Autor u izradi ovog diplomskog rada koristi različite metode istraživanja kako bi čitateljima približio tematiku koja se odnosi na ulogu banke u procesu odobravanja dugoročnih kredita SME sektoru.

Metodologija istraživanja je način na koji pristupamo istraživanju, te daje pravila za ispravan rad u znanosti.[30]

Metode koje će se koristiti u istraživanju su:

- metoda komparacije,
- metoda deskripcije,
- metoda klasifikacije,
- metoda indukcije,
- metoda dedukcije.
- metoda kompilacije
- metoda analize
- metoda sinteze

Pri izradi ovog diplomskog rada koristit će se sekundarni izvori podataka. Podaci će biti prikupljeni iz domaće i strane literature (stručne knjige, znanstveni časopisi, baze podataka itd.) u digitalnom i tiskanom obliku. Primarni podaci će se dobiti na temelju poslovne dokumentacije RBA banke.

1.6.Doprinos istraživanja

Bez kredita danas gospodarstvo ne bi moglo funkcionirat. Kredit spada u najčešće korišteni vanjski izvor financiranja i za pravne i za fizičke osobe. Doprinos ovog istraživanja je pružanje kompletnijeg uvida i davanje slike o dugoročnim kreditima u bankarskom sektoru, te spoznaje u načinu i procedurama odobravanja dugoročnih kredita SME sektoru.

[30] Golem, S. (2017.): Materijali s predavanja iz predmeta Metodologija ekonomskih istraživanja, Ekonomski fakultet u Splitu, Split

U radu će se proučavati koje sve mogućnosti dugoročnih kredita poduzeća imaju na raspolaganju u RBA baci u RH. Pored internetskih izvora, koristit će se i podaci sa web stranice Raiffeisen banke.

1.7.Struktura diplomskog rada

Diplomski rad će sadržavati pet poglavlja. U prvom poglavlju definira se problem istraživanja, predmet istraživanja i ciljevi istraživanja. Postavljaju se istraživačka pitanja na koje će autor dati odgovor. Navode se metode koje se koriste pri izradi diplomskog rada. Uvodni dio će završiti navođenjem doprinosa ovog istraživanja.

Drugo poglavlje pod naslovom „SME sektor i njihov utjecaj na gospodarstvo“ odnosi se na definiranje pojma srednjeg i malog poduzetništva. Analizirat će se koje su kriteriji za definiranje malog i srednje poduzetništva, te njihovo značenje za razvoj privrede u cjelini.

Treće poglavlje pod naslovom „Izvori financiranja malog i srednje poduzetništva“ općenito će prikazati koje sve vrste financiranja mali i srednji poduzetnici mogu koristiti kako bi financirali svoj poduzetnički pothvat. Istražit će se kakvi su trendovi u svijetu, a kakvi u RH kod financiranja SME sektora. Poseban naglasak se stavlja na definiranje i pojašnjavanje vrsta dugoročnih kredita koje banke odobravaju. Nadalje, autor će iznijeti i probleme s kojim se susreću mali i srednji poduzetnici. Na kraju poglavlja će se dati i odgovor na prvo istraživačko pitanje.

U četvrtom poglavlju pod naslovom „Raiffeisen banka kao izvor financiranja malih i srednjih poduzeća“ prikazat će se koje sve vrste dugoročnih kredita RBA pruža malim i srednjim poduzećima, te kakva se procedura provodi u odobravanju kredita. Pružit će se odgovori na ostala postavljena istraživačka pitanja.

U posljednjem, petom poglavlju iznosi se zaključak istraživanja.

Na kraju slijede sažetak rada, sažetak rada na engleskom, popis literature, tablica i slika.

2. SME SEKTOR I NJIHOV UTJECAJ NA GOSPODARSTVO

2.1.Pojam i kriteriji za definiranje sektora malih i srednjih poduzeća u RH i EU

Prije samog definiranja kriterija prema kojem se poduzetnici razvrstavaju u skupine, potrebno je definirati tko su to oni. Različiti autori iznose i različite definicije poduzetništva ali mogu se izvući njihove glavne karakteristike, a to su[31]:

- kreativnost i inovativnost,
- prikupljanje resursa i utemeljenje ekonomske organizacije,
- prilika za dobitkom uz preuzimanje rizika i neizvjesnosti.

Poduzetništvo je stvaranje inovativne ekonomske organizacije kako bi se ostvarila dobit, uz preuzimanje rizika i neizvjesnosti.[32]Ono je i korištenje znanja i iskustva kako bi se određena ideja realizirala uz optimalno iskorištavanje proizvodnih čimbenika i uz preuzimanje rizika u slučaju da ideja propadne.[33] Poduzetnik je osoba koja organizira, vodi te preuzima rizik poslovanja kako bi ostvarila dobit[34]. Također to je osoba koja stvara posao ili proizvode, upravlja resursima i preuzima rizik u svrhu stvaranja profita/dobiti[35]. Poduzetnike možemo okarakterizirati kao jako inovativne osobe koje stvaraju nove proizvode, tržišta, strategiju i nove načine upravljanja, stvaraju posao da bi ostvarili rast i profit, a pritom koriste planski pristup zasnovan na konceptu i tehnikama strateškog menadžmenta[36].

Prema Zakonu o računovodstvu poduzetnici su[37]:

1. Trgovačko društvo i trgovac pojedinac određeni propisima kojima se uređuju trgovačka društva
2. Podružnica poduzetnika sa sjedištem u drugoj državi članici ili trećoj državi, u Republici Hrvatskoj, kako je određeno propisima kojima se uređuju trgovačka društva
3. Poslovna jedinica poduzetnika iz točke 1. ovoga stavka sa sjedištem u drugoj državi članici ili trećoj državi ako prema propisima te države ne postoji obveza vođenja

[31]Dollinger, J. M. (1994): *Entrepreneurship – Strategies and Resources*, Richard D. Irwin, Inc., Burr Ridge, Illionis, 1994., str. 7.
[32] Dollinger, J. M., op. cit., str7.
[33]Reić, Z., Mihaljević, K. M. (2011): *Ekonomija,* Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split, str., 223.
[34] Bennett, R. (1994):*Managemen*t, Informator i Potecon, Zagreb, str. 54.
[35] Gatewood, D. R., Taylor, R. R., Ferrell, C. O., Management - Comprehension, Analysis and Application, Austen Press, Richard D. Irwin, Chicago, 1995., str. 210.
[36] Buble, M., Buble, M. (2014): *Poduzetništvo,* Aspira – Visoka škola za menadžment i dizajn, Split, str. 29.
[37] Narodne novine, (2018): *Zakon oizmjenama i dopunama zakona o računovodstvu,* Narodne novine d.d. Zagreb, br. 116/18

poslovnih knjiga i sastavljanja financijskih izvještaja te poslovna jedinica poduzetnika iz države članice ili treće države koji su obveznici poreza na dobit sukladno propisima kojima se uređuju porezi, osim odredbi kojima se uređuje konsolidacija godišnjih financijskih izvještaja, revizija godišnjih financijskih izvještaj, godišnje izvješće i javna objava.

Mala i srednja poduzeća u RH se klasificiraju prema kriteriju koje definira Zakon o računovodstvu i Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva. Zakon o računovodstvu rangira poduzetnike na mikro, male, srednje i velike ovisno o pokazateljima utvrđenim na zadnji dan poslovne godine koja prethodi poslovnoj godini za koju se sastavljaju financijski izvještaji. Pokazatelji na temelju kojih se razvrstavaju poduzetnici su[38]:

- iznos ukupne aktive
- iznos prihoda
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine.

Mikro poduzetnici su oni koji ne prelaze dva od tri sljedeća kriterija:

- ukupna aktiva 2.600.000,00 kuna
- prihod 5.200.000,00 kuna
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine – 10 radnika.

Mali poduzetnici su oni koji ne prelaze dva od tri sljedećih kriterija:

- ukupna aktiva 30.000.000 kuna,
- prihod 60.000.000 kuna te
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 50.

Srednji poduzetnici su oni koji prelaze barem dva od tri kriterija za male poduzetnike, ali ne prelaze dva od tri sljedećih kriterija:

- ukupna aktiva 150.000.000 kuna,
- prihod 300.000.000 kuna te
- prosječan broj radnika tijekom poslovne godine 250.

[38]Narodne novine (2018): *Zakon o računovodstvu,* Narodne novine d.d. Zagreb, br. 116/18

Veliki poduzetnici su oni koji prelaze dva od tri kriterija iz definicije srednjih poduzetnika.

Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva[39] utvrđuje osnove za primjenu poticajnih mjera gospodarske politike usmjerenih na razvoj, restrukturiranje i tržišno prilagođavanje malog gospodarstva. Ovim se Zakonom usklađuje kategorizacija veličine poduzetnika s Preporukom Europske komisije 2003/361/EC od 6.svibnja 2003. Usklađivanje omogućava kvalitetniju analizu i usporedbu europskih tržišta, te bolje iskorištavanje potpora razvoja malih i srednjih poduzeća, a ujedno i veće mogućnosti financiranja koje pružaju programi Europske unije.
Prema veličini u smislu ovog Zakona razlikuju se mikro, mali i srednji subjekti malog gospodarstva.

Mikro subjekti su pravne i fizičke osobe koje:

- prosječno godišnje imaju manje od 10 zaposlenika
- ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti do 2.000.000 eura, odnosno
  imaju vrijednost dugotrajne imovine ako su obveznici poreza na dobit u protuvrijednosti do 2.000.000 eura.

Mali subjekti su pravne i fizičke osobe koje:

- prosječno godišnje imaju manje od 50 zaposlenika
- ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti do 10,000.000 eura ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno
  imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u protuvrijednosti do 10,000.000 eura.

Srednji subjekti su fizičke i pravne osobe koje:

- prosječno godišnje imaju više od 50, ali manje od 250
  zaposlenika
- ostvaruju ukupni godišnji prihod u protuvrijednosti od 10.000.000 eura do 50.000.000 eura (ili imaju zbroj bilance ako su obveznici poreza na dobit), odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u protuvrijednosti od 10.000.000 eura do 43.000.000 eura.

[39]Narodne novine (2007):*Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 63/07

Kriteriji za razvrstavanje subjekata malog i srednjeg gospodarstva dani su u tablici 1. Navedeni kriteriji – broj zaposlenika, godišnji prihod i imovina, brojčano su prikazani te se odnose na EU i Hrvatsku. Iz tablice 1 vidljivo je da se kriteriji klasifikacije između Hrvatske i Europske unije podudaraju.

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja subjekata malog i srednjeg gospodarstva

Kategorija subjekata	Broj zaposlenika	Godišnji prihod (u milijunima eura)	Imovina (u milijunima eura)
	EU/RH	EU/RH	EU/RH
Mikro	0-9	2	2
Mali	10-49	10	10
Srednji	50-249	50	43

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2012., str. 12.

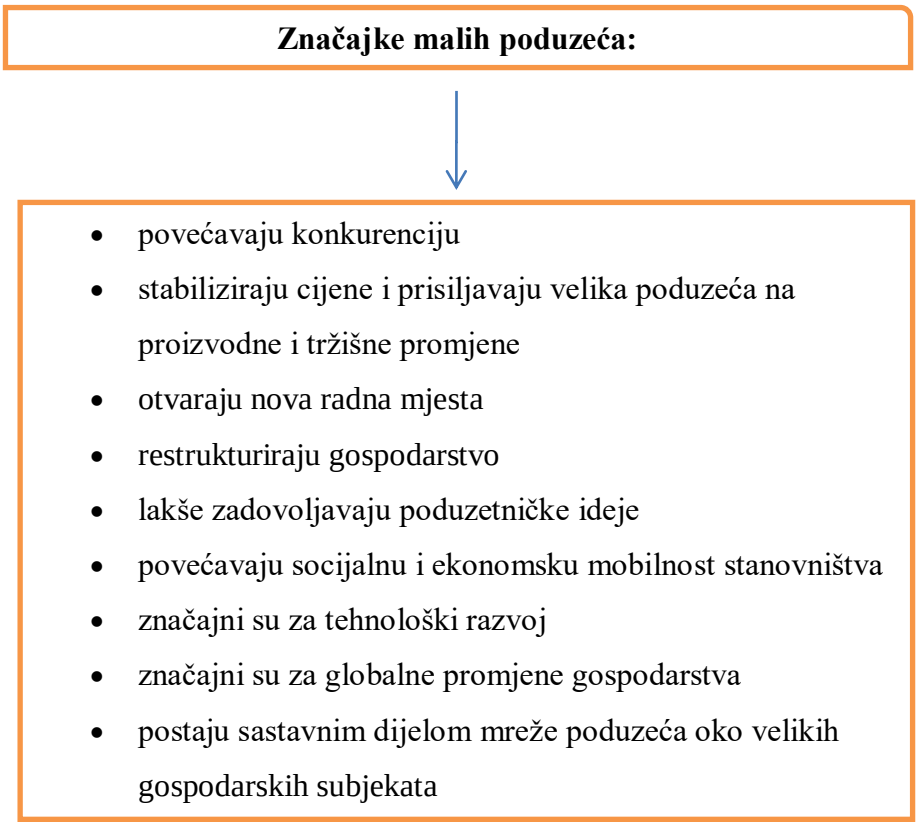
2.2. Utjecaj malih i srednjih poduzeća na gospodarstvo u RH i EU

Razvoj poduzetništva može se podijeliti na dva oblika[40]:

1. Individualni model poduzetništva – mala i srednja poduzeća se međusobno natječu na tržištu, te se funkcije vlasništva, upravljanja i rizika integriraju. Ovaj model stvara efikasno tržište i pogoduje razvoju gospodarstva. Zemlje koje su razvile sektor individualnih poduzeća najbrže se razvijaju.
2. Korporativni model poduzetništva – konkurencija je ograničena, pa su funkcije rizika, upravljanja i vlasništva podijeljene.

Mala i srednja poduzeća glavni su pokretači razvoja svakog gospodarstva svijeta. Zemlje s najvećim brojem malih i srednjih poduzeća su najrazvijenije zemlje svijeta.

[40] Reić, Z., Mihaljević, K. M. (2011): *Ekonomija,* Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split, str.,226. 227.

Slika 1: Značajke malih poduzeća
Izvor: Izrada autora prema Reić, Z., Mihaljević K. M. (2011): *Ekonomija*, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split, str., 227.

Ako promatramo gospodarstvo Hrvatske, možemo zaključiti kako najviše poduzeća posluju kao mala i srednja poduzeća, te zauzimaju udio od 99,7% u ukupnom broju poduzeća u 2013. i 2014. godini. U 2011. i 2012. godini taj udio je bio manji za 0,1%. U razdoblju od 2011.-2014. godine povećao se broj malih i srednjih poduzeća za 13 285, odnosno s 90 831 na 104 116subjekata . Razlog povećanja udjela malih i srednjih poduzeća u gospodarstvu RH proizlazi iz povećanja broja malih poduzeća, dok su srednja poduzeća u opadanju (Tablica 2.).

Tablica 2. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2011. do 2014. godine

	2011.		2012.		2013.		2014.	
	Broj subjekata	**%**	**Broj subjekata**	**%**	**Broj subjekata**	**%**	**Broj subjekata**	**%**
Sektor malih i srednjih poduzeća	90.831	99,6	96.906	99,6	100.841	99,7	104.116	99,7
Mala poduzeća	89.539		95.597		99.573		102.895	
Srednja poduzeća	1.292		1.309		1.268		1.221	
Velika poduzeća	359	0,4	348	0,4	350	0,3	354	0,3
Ukupno	91.190	100	97.254	100	101.191	100	104.470	100

Izvori: CEPOR, preuzeto od: http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf

Od 2015.-2017. godine nastavlja se trend rasta broja malih i srednjih poduzeća. Udio malih i srednjih poduzeća u periodu od 2015. do 2017. je identičan kao i 2013. i 2014., te iznosi 99.7%.Vidljivo je kako raste broj malih i srednjih poduzeća u promatranom periodu. U 2017. godini posluje 13 323 mala poduzeća i 208 srednjih poduzeća više nego 2015. godine (Tablica 3.).

Ako promotrimo razdoblje od 2011.-2017. možemo zaključiti kako je broj malih i srednjih poduzeća u konstantnom porastu. U 2011. godini u RH je poslovalo 90.831 malih i srednjih poduzeća, dok je 2017. taj broj iznosio 119.752. Broj malih i srednjih poduzeća se povećao za 28.921 u periodu od 2011.-2017. Velika poduzeća u promatranom periodu bilježe pad za 30 poduzeća/subjekata.

Tablica 3. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2015. do 2017. godine

	2015.		2016.		2017.	
	Broj subjekata	**%**	**Broj subjekata**	**%**	**Broj subjekata**	**%**
Sektor malih i srednjih poduzeća	106.221	99,7	114.156	99,7	119.752	99,7
Mala poduzeća	105.029		112.809		118.352	
Srednja poduzeća	1.192		1.347		1.400	
Velika poduzeća	348	0,3	327	0,3	329	0,3
Ukupno	106.569	100	114.483	100	120.081	100

Izvori: CEPOR, http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-report-2018-HR.pdf

Tablica broj 4 prikazuje koliki je broj zaposlenih, ukupan prihod te izvoz s obzirom na veličinu poduzeća. Mala poduzeća zapošljavaju najviše radne snage, u 2014. godini zapošljavaju 50.9% svih zaposlenih u poslovnim subjektima. U 2015. godini taj udio se raste na 51,6%. SME sektor zapošljava 69.2% svih zaposlenih u poslovnim subjektima u 2015. godini. Možemo zaključiti kako SME sektor zapošljava najveći dio radne snage u poslovnim subjektima, stoga svako gospodarstvo teži njihovom rastu i razvoju. Srednja i mala poduzeća su vodeća i u ostvarivanju ukupnog prihoda. U 2015. godini SME sektor ostvaruje ukupno više prihoda u usporedbi s velikim poduzećima. Mala i srednja poduzeća su ostvarila 345 210 mil. kn prihoda u 2015. godini, dok su velika poduzeća ostvarila 294 438 mil. kn. SME poduzeća su izvozila 1,5% manje vrijednosti proizvoda i usluga u 2014. godini od velikih poduzeća, ali se situacija mijenja u 2015. godini gdje SME poduzeća izvoze 0,3% više vrijednosti proizvoda i usluga od velikih poduzeća.

Tablica 4. Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2014. i 2015. godini

Ekonomski kriteriji valorizacije sektora	Veličina poduzeća					
	Mala		Srednja		Velika	
	2014.	2015.	2014.	2015.	2014.	2015.
Broj zaposlenih	422.238	432.934	145.246	147.250	262.632	258.400
Zaposlenost (udio)	50,9%	51,6%	17,5%	17,6%	31,6%	30,8%
Ukupan prihod (mil.kn)	215.807	226.110	112.320	119.100	290.663	294.438
Ukupni prihod (udio)	34,9%	35,4%	18,1%	18,6%	47%	46%
Izvoz (000 kn)	24.780.905	26.446.403	27.858.437	31.526.196	53.450.269	57.341.701
Izvoz (udio)	25,2%	23%	23,3%	27,3%	51,5%	49,7%

Izvori: ''Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014. godini'', FINA, 2015., str. 21. i 22.; ''Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2015. godini'', FINA, 2016., str. 26. i 27.

Tablica broj 5 prikazuje isto što i tablica broj 4, ali za 2016. i 2017. godinu. U tablici se prikazuje i kategorija mikro poduzeća. SEM sektor i dalje ima vodeću ulogu u zapošljavanju, te zapošljava 73,2% svih zaposlenih u poslovnim subjektima u Hrvatskoj u 2017. godini. Najviše zaposlenih je u mikro poduzećima u 2017. i 2018. godini. SME sektor ima vodeću ulogu u ostvarivanju prihoda i izvoza. Mikro, mala i srednja poduzeća ostvaruju udio od 59.5% u ukupnom prihodu ostvarenom na razini Hrvatske u 2017. godini, te 59.7% u 2016. godini. Ako usporedimo prihode iz 2016. godine i 2017. godine, uviđamo kako su se oni povećali kod svih veličina poduzeća u 2017. godini. Prihod mikro poduzeća u 2017. godini se povećao za 7 332 mil. kn. u odnosu na 2016. godinu, malih poduzeća za 11 864 mil. kn, srednjih poduzeća za 6 702 mil. kn i velikih poduzeća za 19 388 mil. kn.

Tablica 5: Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2016. i 2017. godini

Ekonomski kriteriji valorizacije sektora	Veličina poduzeća							
	Mikro		Mala		Srednja		Velika	
	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.	2016.	2017.
Broj zaposlenih	232.898	242.867	222.772	229.752	166.274	173.713	231.166	236.552
Zaposlenost (udio)	*27,3%*	*27,5%*	*26,1%*	*26,0%*	*19,5%*	*19,7%*	*27,1%*	*26,8%*
Ukupan prihod (mil.kn)	87.052	94.384	149.443	161.307	141.579	148.281	255.035	274.423
Ukupni prihod (udio)	*13,7%*	*13,9%*	*23,6%*	*23,8%*	*22,4%*	*21,9%*	*40,3%*	*40,5%*
Izvoz (000 kn)	8.801.609	10.121.387	23.172.448	26.989.911	34.045.279	35.254.300	53.414.542	65.477.447
Izvoz (udio)	*7,4%*	*7,3%*	*19,4%*	*19,6%*	*28,5%*	*25,6%*	*44,7%*	*47,5%*

Izvori: ''Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2016. godini'', FINA, 2017., ''Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2017. godini'', FINA, 2018.

Prema izvješću Europske komisije u 2015. godini u Europskoj uniji poslovalo je oko 23 milijuna malih i srednjih poduzeća, koja su zapošljavala 90 milijuna djelatnika (67% ukupne zaposlenosti) i generirala 3.900 milijardi eura dodane vrijednosti (57% ukupne dodane vrijednosti). U odnosu na 2014. godinu zaposlenost u europskim malim i srednjim poduzećima porasla je za 1,5%, a dodana vrijednost za 5,7%.Porast zaposlenosti u malim i srednjim poduzećima zabilježile su u 2015. godini sve članice EU, izuzev Finske. Mikro poduzeća bila su, s udjelom od 53%, u najvećoj mjeri zaslužna za porast zaposlenosti u sektoru malih i srednjih poduzeća. Prosječan broj zaposlenih po poduzeću je 4, još od 2013. godine[41].

[41]preuzeto od http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf

3. IZVORI FINANCIRANJA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA

Prije pokretanja poduzetničkog pothvata svakom poduzeću su potrebni financijski resursi koji ovise o vrsti i veličini samog pothvata. Svaka faza poduzetničkog pothvata iziskuje potrebu za financijskim sredstvima. Bilo da je riječ o osnivanju, ulaganju u rast i razvoj, tekućem poslovanju, unapređenju tržišne pozicije, poduzeću je nužno potrebno financiranje. Svako poduzeće se susreće sa potrebom ulaganja u[42]:

1. tekuću aktivu (gotovina, zalihe, potraživanja) ,
2. stalnu aktivu (materijalna imovina, nematerijalna imovina, financijska ulaganja) ,
3. promociju,
4. osobne izdatke.

Što je to financiranje, od čega se sastoji proces financiranja i kako se dijeli financirane, navedeno je u uvodu rada. Nakon što poduzeće utvrdi potrebu za financiranjem, jasno je kako se otvara pitanje kako doći do potrebnih izvora financijskih sredstava. Pojedini poduzetnici imaju uštođevine, nekretnine ili neke druge resurse koji im omogućuju da sami pokrenu poslovni pothvat ili unaprijede poslovanje. No oni su iznimka. Većina ta sredstva pribavlja iz vanjskih izvora, koji su ograničeni posebno za mikro, mala i srednja poduzeća.

Potencijalni izvori financiranja koji poduzetnicima stoje na raspolaganju mogu se svrstati u dvije skupine[43]:

1. vlastiti izvori (owner capital, ownership equity):
    a. osobna uštođevina,
    b. rodbina i prijatelji,
    c. bogati pojedinci,
    d. tržište vrijednosnih papira,
    e. ulagači.
2. tuđi izvori (creditor capital, debt capital):
    a. fizičke osobe,
    b. komercijalne banke,
    c. državni fondovi,
    d. dobavljači,

[42] Longenecker, G. J., Moore, W. C., str. 242.
[43] Buble, M., Buble, M. (2014): *Poduzetništvo,* Aspira – Visoka škola za menadžment i dizajn, Split, str.186.

e. leasing tvrtke.

U ovom radu namjera je istražiti uloga kredita kao vanjskog izvora financiranja malih i srednjih poduzeća u RH te će se na kraju trećeg poglavlja dati odgovor na prvo istraživačko pitanje.

1. **Koliko se koristi bankarski kredit kao oblik financiranja poduzetničke aktivnosti u RH s obzirom na ostale mogućnosti financiranja?**

U 2008. godini u istraživanju o strukturi izvora financiranja malih poduzeća u RH utvrđeno je kako je najdominantniji izvor financijskih sredstava zajam koji čini 43% od ukupnih izvora financiranja. U istraživanju se koristila anketa u kojoj je anketirano 500 poduzeća, a odgovor su dala 103 poduzeća. Nakon zajmova banke, drugi najkorišteniji izvor za pribavljanje financijskih sredstava je leasing koji čini 27 % od ukupnih izvora financiranja u 2008. godini (Tablica 6).[44]

Tablica 6: Izvori financiranja MSP u Hrvatskoj

Izvor	Broj poduzeća	%
Obitelj i prijatelji	12	6
Državne potpore	32	17
Leasing	49	27
Banke (zajmovi)	79	43
Drugi privatni investitori	4	2
Rizični kapital	3	2

Izvor: Kolaković et al., 2008., str. 305.

Tablica 7 prikazuje strukturu financiranja MSP i velikih poduzeća u RH 2006. godine. Mala poduzeća najviše koriste unutarnje izvore financiranja (58%), dok od vanjskih izvora financiranja najviše koriste bankarske izvore (24%). Vanjske izvore financiranja najviše koriste srednja poduzeća (55%), a bankarski izvori su opet najdominantniji (33%). Velika poduzeća financijska sredstva najviše pribavljaju iz unutarnjih izvora, kao i mala poduzeća. Od vanjskih izvora velika poduzeća za financiranje svoga poslovanja najviše koriste bankarske izvore kao i mala te srednja poduzeća. I ovdje se može zaključiti kako su bankarski izvori najdominantniji vanjski izvori financiranja poduzetničkih aktivnosti. Od nebankarskih izvora uviđamo kako se najviše koristi leasing.

[44]Kolaković, M., Morić Milovanović, B., Turuk, M. (2008): *Access to finance of Croatian SMEs,* Global Business & Economics Anthology, Kantarelis, Demetri (ur.). – Worcester, USA: B&ESI, str. 304-311.

Tablica 7 : Struktura financiranja MSP i velikih poduzeća u Hrvatskoj u 2006. (%)

	Mala poduzeća	Srednja poduzeća	Velika poduzeća
A) Unutarnji izvori	58	45	59
B) Vanjski izvori	42	55	41
1. Bankarski izvori	24	33	28
2. Nebankarski izvori	18	22	13
a) Leasing	5	11	4
b) krediti od dobavljača	2	1	4
c) neformalni izvori	2	0	0
d) ostali izvori	9	10	5

Izvor: Cvijanović et al., 2008., str. 80

Ukupan plasman kredita banaka prikazan je u tablici 8 u razdoblju od 2013. do 2017. godine. Tablica prikazuje koliki je plasman kredita banaka za pojedine korisnike tih kredita, a to su državne jedinice, nefinancijska društva, stanovništvo i ostali sektori u kunama. Ako promotrimo ukupan plasman banaka možemo zaključiti kako on pada u cijelom promatranom razdoblju. U 2013.godini ukupno je plasirano 286.867.562 kn kredita, dok je taj broj u 2017. smanjen za 41.002.260 kn te iznosi 245.865.302 kn. Ukupni plasman kredita od 2013. do 2017. godine se smanjio za 14%. Plasman banaka pada za sve korisnike, osim sektora stanovništva. Tu se bilježi rast u 2017 .godini u odnosu na 2016. od 1,14%. U 2017. godini plasman kredita banaka ostalim sektorima smanjio se za 29%. Plasman kredita banaka u 2017. godini smanjio se i za trgovačka društva u iznosu od 2% u usporedbi s 2016. godinom. Banke najveći dio svog kreditnog potencijala plasiraju stanovništvu. U 2017. godini stanovništvu se plasira 47% ukupnog plasmana banaka. Nakon stanovništva slijede nefinancijska društva kojima banka tijekom cijelog promatranog razdoblja plasira oko 33% od svog ukupnog kreditnog potencijala.

Tablica 8: Plasman kredita banaka u na kraju razdoblja od 2013.-2017. u kunama

KREDITI	2013.		2014.		2015.		2016.		2017.	
	NR*	%	NR*	%	NR*	%	NR*	%	NR*	%
Državne jedinice	59.109.070	21	56.339.543	20	57.544.824	21	50.997.154	20	39.883.947	16
Trgovačka (nefinancijska) društva	95.568.622	33	92.019.462	33	87.269.480	32	83.378.751	32	81.808.309	33
Stanovništvo	123.594.084	43	122.346.443	44	120.426.687	43	113.246.010	43	114.531.717	47
Ostali sektori	8.595.786	3	9.224.335	3	10.180.389	4	13.577.568	5	9.641.329	4
Ukupno	286.867.562	100	279.929.783	100	275.421.381	100	261.199.483	100	245.865.302	100

Izvor: Hrvatska narodna banka, Statistički podaci – Pokazatelji poslovanja kreditnih institucija, obrada autora, preuzeto sa: https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija (24.05.2019.)
* NR - nekonsolidirana revidirana izvješća

4. RAIFFEISEN BANKA KAO IZVOR FINANCIRANJA MALIH I SREDNJIH PODUZEĆA

2.Koje sve vrste dugoročnih kredita RBA pruža malim i srednjim poduzećima?

Dugoročne kredite poduzetnici koriste kada imaju potrebu za financiranjem većih investicija, proširenje poslovanja, izgradnje i/ili kupnje dugotrajne imovine kao što su:

- Strojevi,
- Oprema,
- Postrojenje,
- Građevinski objekti,
- Transportni uređaji/sredstva,
- Izdatci za istraživanje i razvoj itd.

RBA malim i srednjim poduzećima nudi različite vrste dugoročnih kredita. To su:

1. KREDIT ZA FINANCIRANJE INVESTICIJA TJ. INVESTICIJSKI KREDIT – koristi se za ulaganje u modernizaciju postojećeg postrojenja, kupnju strojeva, opreme, voznog parka, izgradnju ili kupnju nekretnina. Radi se o investicijama koje iziskuju u većini slučajeva veće izdatke.

2. DUGOROČNI KREDITI U SURADNJI S HBOR-OM–služe kako bi se olakšalo pribavljanje financijskih sredstava malim i srednjim poduzetnicima te kako bi se potakao njihov rast i razvoj. Više će se o ovoj vrsti kredita govoriti u šestom istraživačkom pitanju. U program potpore su uključene sljedeće grane:
    - Turizam,
    - Gospodarstvo,
    - Nova proizvodnja,
    - Brodarstvo,
    - Žene poduzetnice,
    - Razvitak malog i srednjeg poduzetništva,
    - Poljoprivreda i ujednačeni razvoj,
    - Poduzetništvo mladih,
    - Zaštita okoliša,

- Energetska obnova zgrada itd.

3. KREDITI U SURADNJI S MINISTARSTVOM GOSPODARSTVA, PODUZETNIŠTVA I OBRTA U SURADNJI SA ŽUPANIJAMA I JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE PO PROGRAMU ‘’MJERA 1. - KREDITOM DO KONKURENTNOSTI’’ – Koristi se za investicije u:
    - kupnju,
    - izgradnju,
    - uređenje ili proširenje gospodarskih objekata,
    - kupnju nove opreme ili pojedinih dijelova nove opreme,
    - te obrtna sredstva.

4. DUGOROČNI KREDITI U SURADNJI S JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE I MINISTARSTVIMA - odobrava se za financiranje investicija u osnovna sredstva.

3. Kakva je ponuda kreditiranja malih i srednji poduzeća u RBA banci u usporedbi s konkurencijom?

U ovom istraživačkom pitanju će se usporediti ponuda dugoročnih kredita malim i srednjim poduzećima u Raiffeisen banci s ponudom dugoročnih kredita malim i srednjim poduzećima u Zagrebačkoj banci.

- **RAIFFEISENBANK AUSTRIA D.D.**

VRSTA DUGOROČNIH KREDITI ZA MALA I SREDNJA PODUZEĆA[45]:

1. **INVESTICIJSKI KREDIT**
    a. **Namjena kredita –** investicijski kredit se koristi kako mu i sam naziv nalaže za ulaganje u razvoj i modernizaciju poslovanja, izgradnju, adaptaciju ili kupnju poslovne nekretnine, nabavu novu opreme, vozila i strojeva. Svi ostali uvjeti kao što su način korištenja, vraćanja kredita, ugovaranje početka, osiguranja definiraju se u skladu s potrebama korisnika kredita, te zahtjevima samog projekta koji se financira.

[45]Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2018., str. 58.

b. **Maksimalni iznos –** Utvrđuje se individualno sukladno bonitetu korisnika kredita.
c. **Kamatna stopa –** Utvrđuje se individualno sukladno bonitetu korisnika kredita, namjeni, roku i osiguranju.
d. **Rok povrata -** u periodu do 10 godina.

2. **DUGOROČNI KREDITI U SURADNJI S HBOR-OM**
    a. **Namjena kredita -** Krediti za financiranje osnovnih sredstva, te trajnih obrtnih sredstava (TOS do 30% iznosa kredita) prema sljedećim programima: Turizam, Gospodarstvo, Nova proizvodnja, Brodarstvo, Žene poduzetnice, Razvitak malog i srednjeg poduzetništva, Poljoprivreda i ujednačeni razvoj, Poduzetništvo mladih, Zaštita okoliša, Energetska obnova zgrada itd.
    b. **Maksimalni iznos -** Sukladno uvjetima HBOR-a, te procjeni boniteta korisnika kredita
    c. **Kamatna stopa –** 2%-4% godišnje, odnosno sukladno uvjetima HBOR-a za pojedini program.
    d. **Rok povrata -** Sukladno uvjetima HBOR-a za pojedini program

3. **KREDITI U SURADNJI S MINISTARSTVOM GOSPODARSTVA, PODUZETNIŠTVA I OBRTA U SURADNJI SA ŽUPANIJAMA I JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE PO PROGRAMU ‘’MJERA 1. - KREDITOM DO KONKURENTNOSTI’’**
    a. **Namjena kredita -** Namjena kredita je za investicije u:
        - kupnju,
        - izgradnju,
        - uređenje ili proširenje gospodarskih objekata,
        - kupnju nove opreme ili pojedinih dijelova nove opreme,
        - te obrtna sredstva do 20% (za projekt iz uslužne djelatnosti) i do30% (za projekt iz proizvodne djelatnosti) iznosa ukupno odobrenog kredita.

b. **Maksimalni iznos** - Utvrđuje se individualno sukladno bonitetu korisnika kredita.
c. **Kamatna stopa** - Dio kamate subvencionira Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta, a dio županije i jedinice lokalne samouprave
d. **Rok povrata** - kredit se može vratiti u roku od 7 do 10 godina.

4. DUGOROČNI KREDITI U SURADNJI S JEDINICAMA LOKALNE SAMOUPRAVE I MINISTARSTVIMA

a. **Namjena kredita** - Namjena kredita je financiranje investicija u osnovna sredstva, a suradnje koje obuhvaćaju kreditiranje osnovnih sredstava sklopljene sa:
   • Županijama: Dubrovačko-neretvanska županija,, Splitsko-dalmatinskom, Karlovačke županije, Sisačko-moslavačka županija,
   • Gradovima i općinama: Rijeka, Bakar, Kastav, Bjelovar, Varaždin, Općina Gornji Kneginec
   • Obrtničkim komorama
b. **Maksimalni iznos** - Utvrđuje se individualno sukladno bonitetu korisnika kredita te sukladno uvjetima svakog pojedinačnog Programa suradnje.
c. **Kamatna stopa** - Dio kamate subvencionira Jedinica lokalne samouprave.
d. **Rok povrata** - rok za povrat sredstava je do 10 godina.

- **ZAGREBAČKA BANKA D.D.**

VRSTA DUGOROČNIH KREDITI ZA MALA I SREDNJA PODUZEĆA[46]:

1. DUGOROČNI INVESTICIJSKI KREDIT

a. **Namjena kredita** - Kupnja zemljišta, uređenje infrastrukture i izgradnja objekata za obavljanje djelatnosti ili u svrhu proširenja djelatnosti, kupnja i

[46]Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2018., STR. 53., 54., I 55.

izgradnja poslovnog prostora, izgradnja farmi, podizanje dugogodišnjih nasada, kupnja, izgradnja, rekonstrukcija, uređenje ili proširenje objekata, nabava opreme, strojeva, poljoprivredne mehanizacije i vozila, kupnja osnovnog stada i ostala ulaganja u poljoprivredi. Gradnja/rekonstrukcija/uređenje/opremanje broda za poslovne potrebe, kupnja novog/rabljenog broda za poslovne potrebe, refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita za ulaganje u gore navedene namjene i refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene izvršenih u prethodnih 12 mjeseci.

b. **Maksimalni iznos** - Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - ovisi o tome za koju investiciju se koristi kredit, kao i o iznosu kredita i karakteristikama klijenta.

2. KREDIT ZA FINANCIRANJE TRAJNIH OBRTNIH SREDSTAVA

a. **Namjena kredita** -Financiranje trajnih obrtnih sredstava.
b. **Maksimalni iznos** - Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od tri godine.

3. DUGOROČNI NENAMJENSKI MIKROKREDIT

a. **Namjena kredita** -namjena nije definirana, ne vrši se kontrola trošenja sredstava.
b. **Maksimalni iznos** - Do 150.000,00 kn
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od sedam godina.

4. HIPOTEKARNI KREDIT

a. **Namjena kredita** -namjena nije definirana, ne vrši se kontrola trošenja sredstava.
b. **Maksimalni iznos** - Od 37.000,00 kn do 518.000,00 kn
a. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
b. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od sedam godina.

5. KREDIT ZA RAZVOJ TURISTIČKE DJELATNOSTI

a. **Namjena kredita** -Kupnja, izgradnja, uređenje ili adaptacija turističkih kapaciteta, kupnja plovila i opreme za iznajmljivanje, refinanciranje kredita iste namjene te refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene, izvršenih u prethodnih 12 mjeseci.
b. **Maksimalni iznos** - Najmanje 18.500,00 kn, a najveći iznos ovisi o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 15 godina.

6. KREDIT ZA RAZVOJ POLJOPRIVREDNE DJELATNOSTI

a. **Namjena kredita** -Kupnja poljoprivrednog i građevinskog zemljišta, kupnja, izgradnja i proširenje objekata, kupnja i izgradnja poslovnog prostora, izgradnja farmi, podizanje dugogodišnjih nasada, nabava opreme, strojeva i poljoprivredne mehanizacije, nabava osobnih vozila za poslovne potrebe, kupnja sjemena, gnojiva i zaštitnih sredstava, kupnja osnovnog stada, podizanje trajnih nasada i ostala ulaganja u poljoprivredu. Refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita za ulaganje u gore navedene namjene i refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene izvršenih u prethodnih 12 mjeseci.
b. **Maksimalni iznos** - Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 15 godina.

7. PROGRAM POČETNIK – KREDIT PODUZETNICIMA U ODABRANIM PROFESIJAMA

a. **Namjena kredita** -Kupnja zemljišta, uređenje infrastrukture i izgradnja objekata za obavljanje djelatnosti ili u svrhu proširenja djelatnosti, kupnja, izgradnja, rekonstrukcije, uređenje ili proširenje stambeno-poslovnih objekata, nabava opreme, prijevoznih sredstava te ICT opreme. Refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene izvršenih u prethodnih 12 mjeseci.
b. **Maksimalni iznos** - Od 37.000,00 kn do 1.850.000,00 kn.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.

d. **Rok povrata -** sredstva se trebaju vratiti u roku od 25 godina.

8. PROGRAM SENIOR – KREDIT PODUZETNICIMA U ODABRANIM PROFESIJAMA

a. **Namjena kredita -** Kupnja zemljišta, uređenje infrastrukture i izgradnja objekata za obavljanje djelatnosti ili u svrhu proširenja djelatnosti, kupnja, izgradnja, rekonstrukcije, uređenje ili proširenje stambeno-poslovnih objekata, nabava opreme, prijevoznih sredstava te ICT opreme. Refinanciranje namjenskih dugoročnih kredita za ulaganje u gore navede namjene i refundacija ulaganja u dugotrajnu imovinu za gore navedene namjene izvršenih u prethodnih 12 mjeseci.
b. **Maksimalni iznos -** Najmanje 37.000,00 kn, najveći iznos ovisi o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.
c. **Kamatna stopa -**Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata -** sredstva se trebaju vratiti u roku od 25 godina.

9. LOMBARDNI KREDIT NA TEMELJU DEPOZITA

a. **Namjena kredita -** Nenamjenski.
b. **Maksimalni iznos -** Do 95% iznosa oročenog depozita
c. **Kamatna stopa -**Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata -** sredstva se trebaju vratiti u roku od 7 godina.

10. KREDIT ZA FINANCIRANJE FOTONAPONSKIH SUSTAVA ZA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE ENERGIJE

a. **Namjena kredita -** Kupnja i ugradnja mrežom vezanih fotonaponskih sustava za proizvodnju električne energije, izrada projektne dokumentacije
b. **Maksimalni iznos -** Do 750.000,00 kn
c. **Kamatna stopa -**Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata -** sredstva se trebaju vratiti u roku od 7 godina.

11. KREDIT ZA FINANCIRANJE SOLARNIH SUSTAVA ZA PROIZVODNJU ELEKTRIČNE I TOPLINSKE ENERGIJE

a. **Namjena kredita -** Kupnja i ugradnja solarnih sustava za proizvodnju električne i toplinske energije, investicije u poboljšanje energetske

učinkovitosti poslovnih i stambenih nekretnina, kupnja ili izgradnja niskoenergetske nekretnine.

b. **Maksimalni iznos** - Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 10 godina.

12. HBOR ESIF KREDITI ZA RAST I RAZVOJ

a. **Namjena kredita** - HBOR ESIF krediti za rast i razvoj
b. **Maksimalni iznos** -Minimalno 740.000,00 kn, maksimalno 22.200.000,00 kn (74.000.000,00 kn turizam).
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 12 godina (17 godina turizam).

13. KREDITIRANJE NA TEMELJU SURADNJE S EIF-OM – INNOVFIN

a. **Namjena kredita** - Materijalna i nematerijalna imovina, obrtna sredstva, poslovni transferi.
b. **Maksimalni iznos** -Minimalno 185.000,00 kn, maksimalno 18.500.000,00 kn.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 10 godina.

14. KREDITIRANJE U SURADNJI S EIB-OM (PF4EE)

a. **Namjena kredita** - Investicije u poboljšanje energetske učinkovitosti postojećih zgrada (uključujući stambene zgrade, hotele i javne zgrade), ugradnja obnovljivih izvora energija na postojećim zgradama, investicije u energetski učinkovitije sustave za grijanje i hlađenje, rasvjetu i sl.
b. **Maksimalni iznos** - Maksimalno 37.000.000,00 kn, ESCO maksimalno 8.325.000,00 kn.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 15 godina.

15. KREDITIRANJE U SURADNJI S EIB-OM (MSP)

a. **Namjena kredita** - Nabava opreme, troškovi razvoja, planiranja i financiranja u fazi gradnje, patenti i licence, trajna obrtna sredstva.
b. **Maksimalni iznos** - Minimalno 37.000,00 kn, maksimalno 92.500.000,00 kuna.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 12 godina.

16. KREDITI OBRTNICIMA

a. **Namjena kredita**
   - financiranje trajnih obrtnih sredstava i
   - refinanciranje kredita odobrenih u drugim bankama za financiranje trajnih obrtnih sredstava.
b. **Maksimalni iznos** - Ovisno o kreditnoj sposobnosti korisnika kredita.
c. **Kamatna stopa** -Promjenjiva kamatna stopa.
d. **Rok povrata** - sredstva se trebaju vratiti u roku od 3 godina.

Iz navedenog se može zaključiti kako širi spektar ponude kredita ima Zagrebačka banka u odnosu na RBA banku za mala i srednja poduzeća. I jedna i druga banka imaju u svojoj ponudi dugoročnih kredita za mala i srednja poduzeća investicijski kredit. On se razlikuje u tome što Zagrebačka banka za tu vrstu kredita zaračunava promjenjivu kamatnu stopu, dok kod RBA banke kamatna stopa ovisi o bonitetu korisnika kredita, namjeni, roku i osiguranju. Rok povrata kredita ovisi o tome za koju investiciju se koristi kredit, kao i o iznosu kredita i karakteristikama klijenta u Zagrebačkoj banci, dok je u RBA rok za povrat sredstava do 10 godina.

Nadalje, RBA osim investicijskog kredita malim i srednji poduzećima nudi dugoročne kredite u suradnji s HBOR-om, Hrvatskom agencijom za malo i srednje poduzetništvo HAMAG BICRO te u suradnji s ministarstvima i jedinicama lokalne i područne samouprave.

S druge strane Zagrebačka banka u svojoj ponudi ima više specijaliziranih dugoročnih kredita koji zadovoljavaju financijske potrebe određenih grupa i potreba srednjih i malih poduzetnika kao što su kredit za financiranje solarnih sustava za proizvodnju električne i toplinske energije, kredit za financiranje fotonaponskih sustava za proizvodnju električne energije, program senior – kredit poduzetnicima u odabranim profesijama, program početnik – kredit poduzetnicima u odabranim profesijama, kredit za razvoj turističke djelatnosti, kredit za

razvoj poljoprivredne djelatnosti itd. Zagrebačka banka surađuje s HBOR-om kao i RBA, ali surađuje i s EIF-OM – INNOVFIN, s EIB-OM (PF4EE) i s EIB-OM (MSP).

4. **Koje sve uvjete mala i srednja poduzeća moraju ispunjavati za podizanje pojedine vrste dugoročnih kredita u RBA?**

Za sve kredite i dokumentirane poslove vrijede dolje navedene zajedničke odredbe.

Banka će nakon sklapanja Ugovora, a prije korištenja/izdavanja Plasmana tražiti ispunjenje sljedećih uvjeta:

a) da račun Klijenta nije u blokadi;
b) da Klijent nema neizmirenih dospjelih novčanih obveza prema Banci;
c) da nije nastupila bilo koja od povreda iz Ugovora, a smatrat će se povredom:

- ako kasni s plaćanjem bilo koje novčane obveze koja proizlazi iz Ugovora;
- ako kasni s ispunjenjem ili se ne pridržava bilo koje nenovčane obveze po Ugovoru;
- ako povrijedi obveze prema Banci po bilo kojem drugom postojećem ili budućem plasmanu kod Banke ili drugom pravnom poslu s Bankom;
- ako povrijedi obveze prema bilo kojem drugom vjerovniku uslijed čega je došlo do prijevremenog dospijeća tražbine drugog vjerovnika;
- u slučaju davanja podataka ili dokumentacije koja nije cjelovita, točna, istinita ili ažurna;
- da je protiv Klijenta i/ili Sudužnika podnesen prijedlog za otvaranje predstečajnog, stečajnog, likvidacijskog ili drugog postupka usmjerenog na sklapanje nagodbe s vjerovnicima ili prestanak postojanja Klijenta i/ili Sudužnika;
- ako nastupi situacija uslijed koje, po razumnom mišljenju Banke, može nastupiti ili je nastupila bitna negativna promjena u poslovanju, imovini, obvezama ili financijskom položaju Klijenta i/ili Sudužnika ili je ugrožena sposobnost Klijenta i/ili Sudužnika, da uredno izmiruje obveze po Ugovoru;
- ako su provedene statusne promjene (pripajanje, spajanje, podjela ili preoblikovanje) Klijenta i/ili Sudužnika bez prethodne pisane suglasnosti Banke, a koju Banka neće bezrazložno uskratiti;

- ako se promijeni vlasnička struktura Klijenta i/ili Sudužnika;
- ako iz bilo kojeg razloga bilo koje od sredstava osiguranja predviđeno Ugovorom izgubi pravnu valjanost ili promijeni vrijednost tako da po mišljenju Banke više ne pruža dovoljno osiguranje za tražbine Banke, a na poziv Banke, u primjerenom roku koji će odrediti Banka, to sredstvo osiguranja ne bude zamijenjeno drugim, koje po mišljenju Banke u dovoljnoj mjeri osigurava njezine tražbine po Ugovoru;
- ako Klijent i/ili Sudužnik postane insolventan, obustavi plaćanja ili račun Klijenta i/ili Sudužnika bude blokiran;
- ako Banka sukladno Zakonu o provedbi ovrhe na novčanim sredstvima, zaprimi nalog Financijske agencije zadan na temelju osnove za plaćanje, a temeljem kojega bi Banka prema podacima sadržanima u tom nalogu trebala izvršiti pljenidbu novčanih sredstava na računu Klijenta, izvršiti plaćanje s računa, provesti mjeru osiguranja naplate na računu, izvršiti blokadu računa ili obaviti drugu radnju radi izvršenja osnove za plaćanje, te Banka zbog toga odbije korištenje plasmana.

d) da su ispunjeni svi uvjeti predviđeni Ugovorom;

e) da su Banci dostavljene isprave, u formi i sadržaju prihvatljivim za Banku, iz kojih je vidljivo da su u korist Banke valjano provedena sva sredstva osiguranja za koja je ugovoreno da se provode prije korištenja plasmana;

f) da je Klijent dostavio Banci Izjavu/e o namjeni nekretnine, ako je ugovoreno da se u korist Banke provede osiguranje na nekretnini, izdanu od vlasnika nekretnine, u formi i sadržaju prihvatljivoj za Banku, zajedno s dokumentacijom koju zahtjeva Banka;

g) da je Klijent dostavio Banci Izjavu o bračnoj/izvanbračnoj/partnerskoj stečevini/obiteljskom domu za nekretnine u vlasništvu fizičke osobe u formi i sadržaju prihvatljivom za Banku, ako je ugovoreno da se u korist Banke provede osiguranje na toj nekretnini;

h) da je Klijent dostavio Banci Izjavu o bračnoj/izvanbračnoj/partnerskoj stečevini za pokretnine u vlasništvu fizičke osobe u formi i sadržaju prihvatljivoj za Banku, ako je ugovoreno da se u korist Banke provede osiguranje na toj pokretnini.

Banka ima pravo, bez obrazloženja, omogućiti korištenje plasmana i prije ispunjenja bilo kojeg od navedenih uvjeta. Korištenje plasmana prije ispunjenja bilo kojeg od navedenih

uvjeta, ne znači da je Banka odustala od ispunjenja istog/ih ili bilo kojeg drugog prava iz Ugovora, Općih uvjeta i/ili propisa.

5. **Koji se postupci provode u odobravanju pojedinih vrsta dugoročnih kredita za male i srednje poduzetnike u RBA?**

Postupak odobravanja kredita u RBA banci započinje s podnošenjem zahtjeva za financiranje (slika 2).

Raiffeisen BANK

Zahtjev za obrac

OSNOVNI PODACI O KLIJENTU

Naziv klijenta			
Sjedište		Adresa sjedišta	
Broj zaposlenih (na dan podnošenja		OIB	

Vlasnička struktura	Udio %	Ime i prezime/naziv društva

PODACI O POVEZANIM DRUŠTVIMA

Naziv povezanog društva	Vlasnička struktura	Osnovna djelatnost povezanog društva

PODACI O ZAHTJEVU

Vrsta plasmana[1]	Valuta	Iznos	otplate/važnosti	Način otplate kredita

Namjena za kredit	
Vrste plasmana iz okvirnog zaduženja	☐ krediti ☐ platežne garancije ☐ činidbene garancije ☐ pismo namjere ☐ akreditiv
	☐ ostalo

[1] *Za vrstu plasmana Garancija, Stand by akreditiv, Kontragarancija, potrebno je dodatno popuniti zaseban obrazac Zahtjeva za izdavanje garancije sa svim potrebnim podacima.*

Datum zahtjeva

(dd.mm.gggg)

Datum podataka u tablicama

(dd.mm.gggg)

Ovlaštene/ih osobe/a za zastupanje*

(ime i prezime) (potpis)

(ime i prezime) (potpis)

Slika 2: Zahtjev za financiranje

Izvor: preuzeto od: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

Zahtjev za financiranje sadržava osnovne podatke o podnositelju zahtjeva tj. klijentu, podatke o povezanim društvima, te o zahtjevu za financiranje. Svi podaci iz Zahtjeva za financiranje i prateće dokumentacije moraju biti istiniti i pravovaljani. Zahtjev je potrebno dostaviti u originalu ili poslati elektronski u pdf formatu sa službene e-mail adrese, koja je regulirana Izjavom o međusobnoj komunikaciji te u tom slučaju nije potreban potpis ovlaštene osobe.

Ovisno o vrsti Zahtjeva, Banka će definirati popis potrebne dokumentacije za obradu.

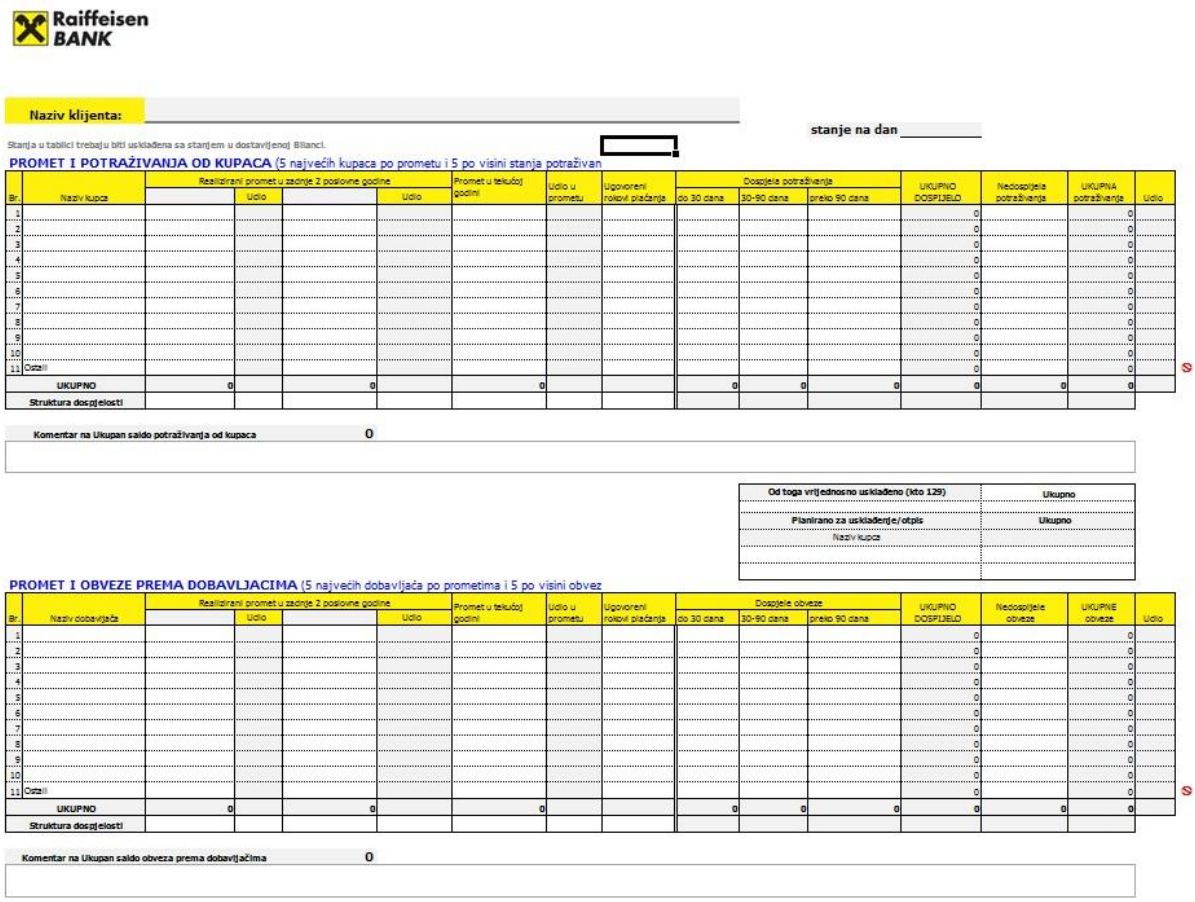
Nakon zaprimanja cjelovite dokumentacije, Banka započinje obradu Zahtjeva za financiranje.

Dokumentacija koja se traži za podizanje dugoročnih kredita za mala i srednja poduzeća u RBA banci obuhvaća:

1. Obrazac kupci i dobavljači
2. Tablica zaduženosti
3. Struktura prihoda
4. Projekcija budućeg poslovanja
5. Tablica strukture investicije

1. Obrazac kupci i dobavljači

Na slikama 3 i 4 vidljivo je kako klijent mora banci dostaviti podatke od 5 najvećih kupaca po prometu i potraživanju. Prikazuje se naziv kupca, realizacija prometa u zadnje 2 poslovne godine, promet u tekućoj godini, udio u prometu te ugovoreni rokovi plaćanja. Nadalje, traže se podaci o dospjelim potraživanjima kupaca do 30 dana, od 30-60 dana i preko 90 dana. Na kraju se izračunavaju ukupna dospjela potraživanja, nedospjela potraživanja, ukupna potraživanja i udio. Potrebno je dostaviti podatke o prometu i obvezama prema dobavljačima, odnosno podatke o 5 najvećih dobavljača po prometu i po visini obveza. Prikazuje se realizacija prometa dobavljača u protekle 2 godine, te dospjele obveze dobavljača do 30 dana, od 30 – 60 dana i preko 90 dana. Ovaj prilog klijent dostavlja u PDF formatu elektronski sa službene mail adrese. Također vrši se kontrola prethodno unesenih vrijednosti iskazanih u Bilanci, jer stanja u tablici trebaju biti usklađena sa stanjem u bilanci. Podaci u tablicama iskazuju se sa stanjem na datum iz Bilance koja se dostavlja kao prilog ili sa stanjem zadnjeg dana u mjesecu, ne stariji 60 dana od datuma zahtjeva za obradu.

Raiffeisen BANK

Naziv klijenta:

stanje na dan

Stanja u tablici trebaju biti usklađena sa stanjem u dostavljenoj Bilanci.

PROMET I POTRAŽIVANJA OD KUPACA (5 najvećih kupaca po prometu i 5 po visini stanja potraživan

Br.	Naziv kupca	Realizirani promet u zadnje 2 poslovne godine	Udio		Udio	Promet u tekućoj godini	Udio u prometu	Ugovoreni rokovi plaćanja	Dospjela potraživanja do 30 dana	30-90 dana	preko 90 dana	UKUPNO DOSPJELO	Nedospjele potraživanja	UKUPNA potraživanja	Udio
1												0		0	
2												0		0	
3												0		0	
4												0		0	
5												0		0	
6												0		0	
7												0		0	
8												0		0	
9												0		0	
10												0		0	
11	Ostali											0		0	
	UKUPNO	0		0		0			0	0	0	0	0	0	
	Struktura dospjelosti														

Komentar na Ukupan saldo potraživanja od kupaca 0

Od toga vrijednosno usklađeno (kto 129)	Ukupno
Planirano za usklađenje/otpis	Ukupno
Naziv kupca	

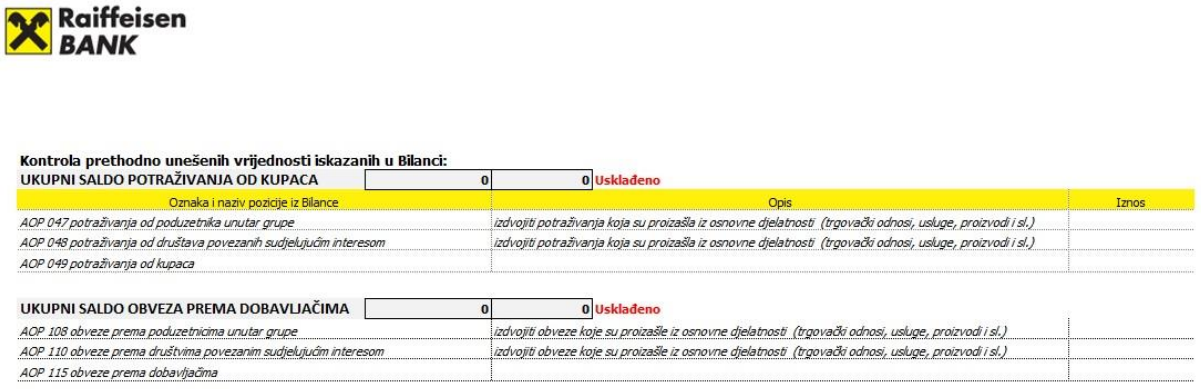
PROMET I OBVEZE PREMA DOBAVLJACIMA (5 najvećih dobavljača po prometima i 5 po visini obvez

Br.	Naziv dobavljača	Realizirani promet u zadnje 2 poslovne godine	Udio		Udio	Promet u tekućoj godini	Udio u prometu	Ugovoreni rokovi plaćanja	Dospjele obveze do 30 dana	30-90 dana	preko 90 dana	UKUPNO DOSPJELO	Nedospjele obveze	UKUPNE obveze	Udio
1												0		0	
2												0		0	
3												0		0	
4												0		0	
5												0		0	
6												0		0	
7												0		0	
8												0		0	
9												0		0	
10												0		0	
11	Ostali											0		0	
	UKUPNO	0		0		0			0	0	0	0	0	0	
	Struktura dospjelosti														

Komentar na Ukupan saldo obveza prema dobavljačima 0

Slika 3: Obrazac kupci i dobavljači – promet i obveze

Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

Raiffeisen BANK

Kontrola prethodno unešenih vrijednosti iskazanih u Bilanci:

UKUPNI SALDO POTRAŽIVANJA OD KUPACA	0	0	Usklađeno
Oznaka i naziv pozicije iz Bilance		Opis	Iznos
AOP 047 potraživanja od poduzetnika unutar grupe		*izdvojiti potraživanja koja su proizašla iz osnovne djelatnosti (trgovački odnosi, usluge, proizvodi i sl.)*	
AOP 048 potraživanja od društava povezanih sudjelujućim interesom		*izdvojiti potraživanja koja su proizašla iz osnovne djelatnosti (trgovački odnosi, usluge, proizvodi i sl.)*	
AOP 049 potraživanja od kupaca			

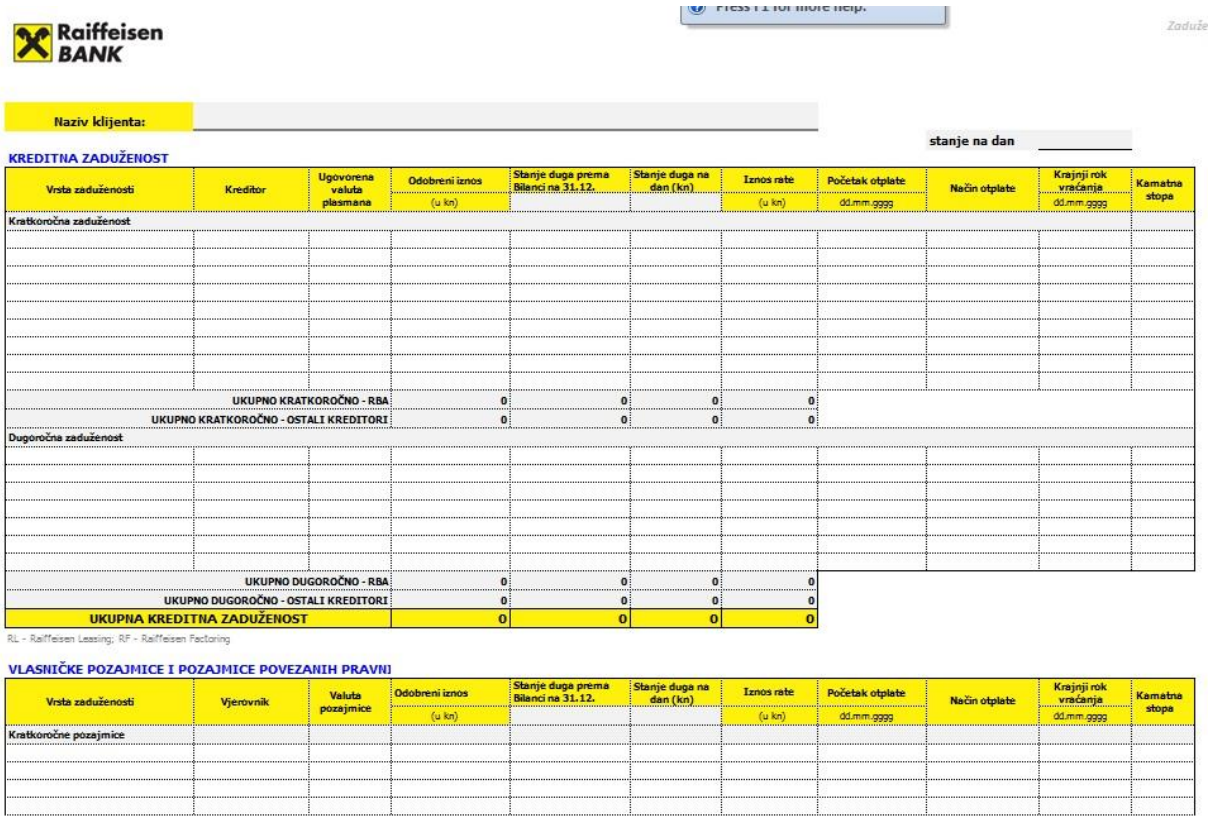
UKUPNI SALDO OBVEZA PREMA DOBAVLJAČIMA	0	0	Usklađeno
AOP 108 obveze prema poduzetnicima unutar grupe		*izdvojiti obveze koje su proizašle iz osnovne djelatnosti (trgovački odnosi, usluge, proizvodi i sl.)*	
AOP 110 obveze prema društvima povezanim sudjelujućim interesom		*izdvojiti obveze koje su proizašle iz osnovne djelatnosti (trgovački odnosi, usluge, proizvodi i sl.)*	
AOP 115 obveze prema dobavljačima			

Slika 4: Obrazac kupci i dobavljači – ukupni saldo

Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

2. Tablica zaduženosti

Tablice zaduženosti (slike 5, 6 i 7) prikazuje koliko je klijent zadužen u trenutku podnošenja zahtjeva za kreditom, odnosno novim zaduženjem. U tablicu se unose podaci o eventualnim zaduženostima u obliku kredita, pozajmica, sudužništva, jamstva, factoring obveznica, leasing, garancija, akreditiva.

Raiffeisen BANK

Naziv klijenta:

stanje na dan

KREDITNA ZADUŽENOST

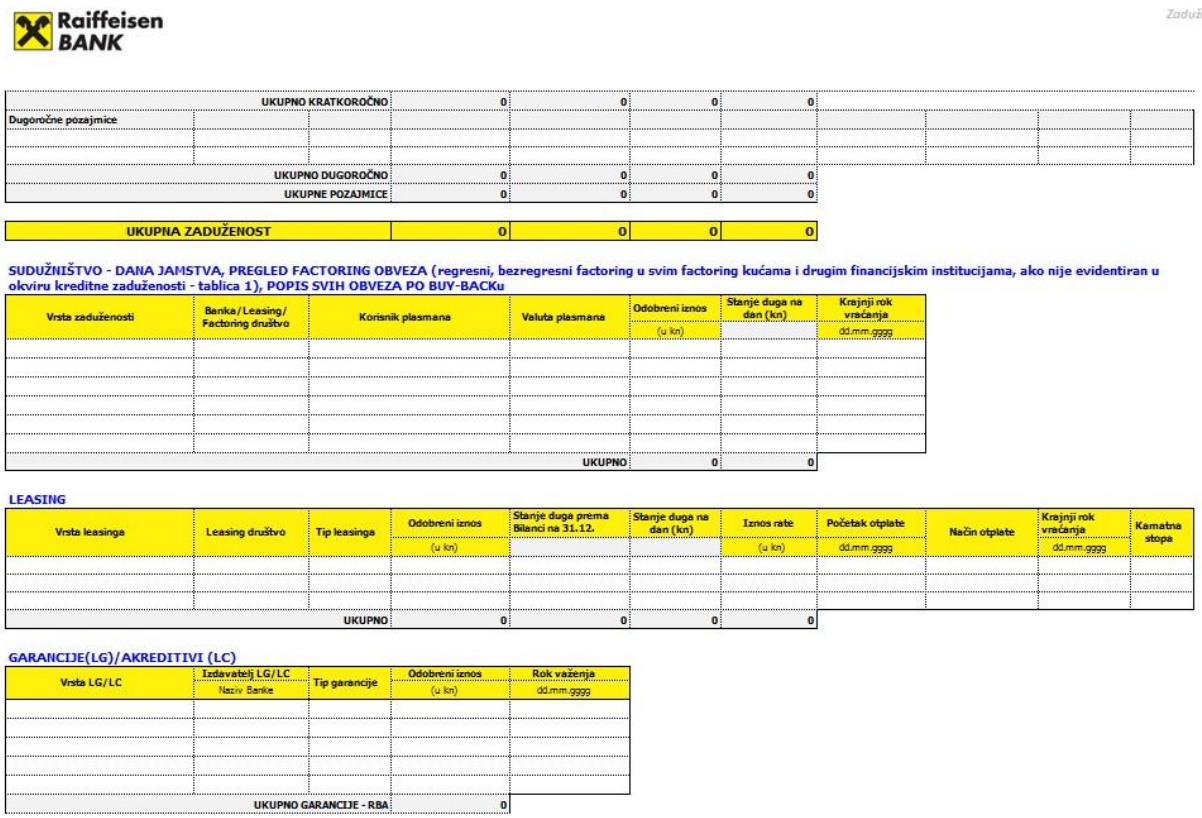
Vrsta zaduženosti	Kreditor	Ugovorena valuta plasmana	Odobreni iznos (u kn)	Stanje duga prema Bilanci na 31.12.	Stanje duga na dan (kn)	Iznos rate (u kn)	Početak otplate dd.mm.gggg	Način otplate	Krajnji rok vraćanja dd.mm.gggg	Kamatna stopa
Kratkoročna zaduženost										
UKUPNO KRATKOROČNO - RBA			0	0	0	0				
UKUPNO KRATKOROČNO - OSTALI KREDITORI			0	0	0	0				
Dugoročna zaduženost										
UKUPNO DUGOROČNO - RBA			0	0	0	0				
UKUPNO DUGOROČNO - OSTALI KREDITORI			0	0	0	0				
UKUPNA KREDITNA ZADUŽENOST			0	0	0	0				

RL - Raiffeisen Leasing; RF - Raiffeisen Factoring

VLASNIČKE POZAJMICE I POZAJMICE POVEZANIH PRAVNI

Vrsta zaduženosti	Vjerovnik	Valuta pozajmice	Odobreni iznos (u kn)	Stanje duga prema Bilanci na 31.12.	Stanje duga na dan (kn)	Iznos rate (u kn)	Početak otplate dd.mm.gggg	Način otplate	Krajnji rok vraćanja dd.mm.gggg	Kamatna stopa
Kratkoročne pozajmice										

Slika 5: Tablica zaduženosti
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

			UKUPNO KRATKOROČNO	0	0	0	0			
Dugoročne pozajmice										
			UKUPNO DUGOROČNO	0	0	0	0			
			UKUPNE POZAJMICE	0	0	0	0			

UKUPNA ZADUŽENOST	0	0	0	0

SUDUŽNIŠTVO - DANA JAMSTVA, PREGLED FACTORING OBVEZA (regresni, bezregresni factoring u svim factoring kućama i drugim financijskim institucijama, ako nije evidentiran u okviru kreditne zaduženosti - tablica 1), POPIS SVIH OBVEZA PO BUY-BACKu

Vrsta zaduženosti	Banka/Leasing/ Factoring društvo	Korisnik plasmana	Valuta plasmana	Odobreni iznos	Stanje duga na dan (kn)	Krajnji rok vraćanja
				(u kn)		dd.mm.gggg
			UKUPNO	0	0	

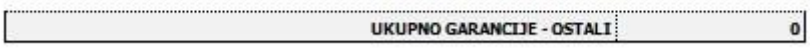
LEASING

Vrsta leasinga	Leasing društvo	Tip leasinga	Odobreni iznos	Stanje duga prema Bilanci na 31.12.	Stanje duga na dan (kn)	Iznos rate	Početak otplate	Način otplate	Krajnji rok vraćanja	Kamatna stopa
			(u kn)			(u kn)	dd.mm.gggg		dd.mm.gggg	
		UKUPNO	0	0	0	0				

GARANCIJE(LG)/AKREDITIVI (LC)

Vrsta LG/LC	Izdavatelj LG/LC	Tip garancije	Odobreni iznos	Rok važenja
	Naziv Banke		(u kn)	dd.mm.gggg
	UKUPNO GARANCIJE - RBA		0	

Slika 6: Tablica zaduženosti
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

UKUPNO GARANCIJE - OSTALI	0

Slika 7: Tablica zaduženosti
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

3. Struktura prihoda

U tablici 8 se detaljnije specificiraju realizirani prihodi od prodaje za protekle 2 godine i 2 međuizvješća prethodne i tekuće godine (u skladu s dostavljenom Bilancom i RDGom), te planirani prihodi od prodaje za tekuću i narednu godinu. Potrebno je analitički razraditi samo prihode od prodaje.

PRIHODI OD PRODAJE PO DJELATNOSTIMA

Struktura prihoda od prodaje po djelatnostima	Realizirani prihod od 01.01. do				Planirani prihod	
UKUPNO:	0	0	0	0	0	0

OD TOGA IZVOZ						

Slika 8: Struktura prihoda
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

4. Projekcija budućeg poslovanja

Projekcije budućeg poslovanja daju se u slikama 9, 10 i 11. Ova tablica se popunjava prilikom zahtjeva za financiranje dugoročnih investicija. Popunjava se za najmanje broj godina koliko će trajati otplata traženog kredita. Izrađuje se projekcija Računa dobiti i gubitka u HRK sa stavkama prihod od prodaje, ukupni poslovni prihod, materijalni troškovi, bruto dobit, bruto marža, dobit prije kamata, poreza i amortizacije, dobit prije kamata i poreza, dobit prije poreza. Zatim, prognoziraju se kapitalna ulaganja u dugotrajnu imovinu nužna za održavanje postojećeg stanja i razine poslovne aktivnosti kroz razdoblje otplate kredita, kapitalna ulaganja u dugotrajnu imovinu od kojih se očekuju dodatni efekti na poslovanje, planiranje novih kredita za financiranje.

Raiffeisen BANK

Projekcija budućeg poslov

Naziv klijenta:

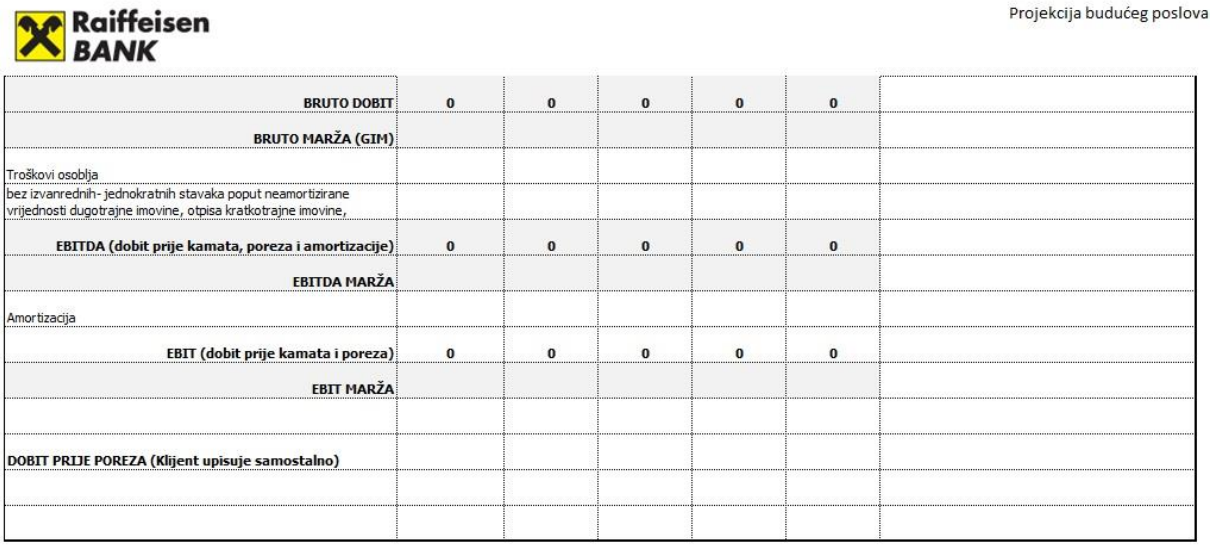
stanje na dan

Tablicu je potrebno popuniti prilikom zahtjeva za financiranje dugoročnih investicija, a najmanje za broj godina koliko će trajati otplata traženog kredita

Projekcija Računa dobiti i gubitka (HRK) **000 HRK**

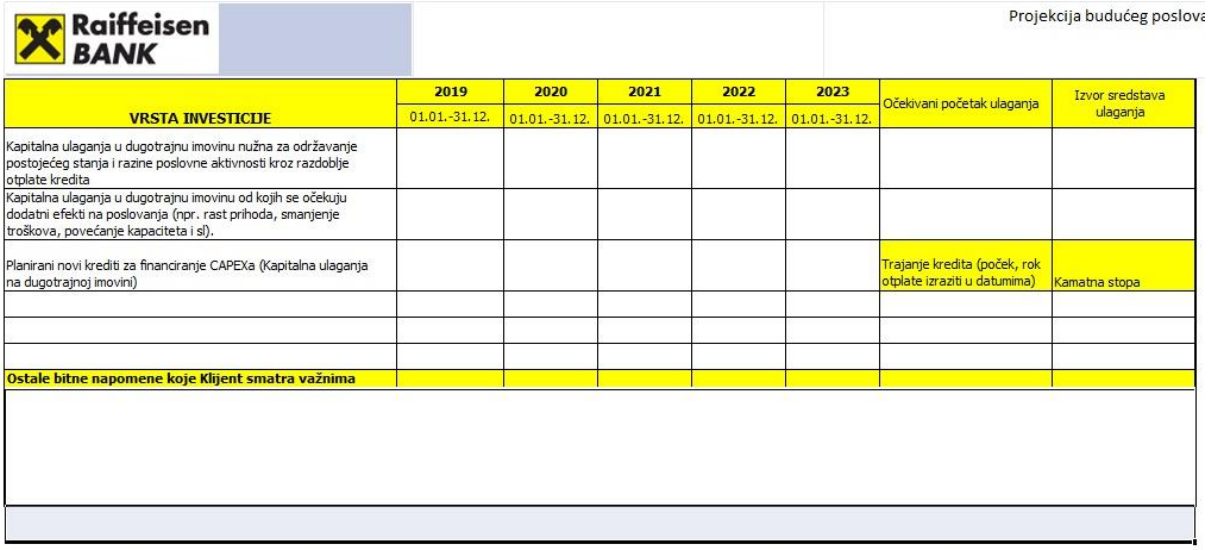
Stavka	2019 01.01.-31.12.	2020 01.01.-31.12.	2021 01.01.-31.12.	2022 01.01.-31.12.	2023 01.01.-31.12.	Pretpostavke projekcije => obavezno komentirati sva značajnija odstupanja u odnosu na prošlu godinu
Prihodi od prodaje	0	0	0	0	0	
a) analitička razrada po vrsta proizvoda ili usluga - djelatnosti						
b) analitička razrada po vrsta proizvoda ili usluga - djelatnosti						
c) analitička razrada po vrsta proizvoda ili usluga - djelatnosti						
d) analitička razrada po vrsta proizvoda ili usluga - djelatnosti						
f) analitička razrada po vrsta proizvoda ili usluga - djelatnosti						
Ostali poslovni prihodi bez izvanrednih- jednokratnih stavaka poput prodaje imovine, naplate usklađenih i otpisanih potraživanja, ukidanja rezerviranja i sl.						
UKUPNI POSLOVNI PRIHODI	0	0	0	0	0	
Promjena vrijednosti zaliha						
MATERIJALNI TROŠKOVI	0	0	0	0	0	
Troškovi sirovina i materijala						
Troškovi prodane robe						
Troškovi usluga (ostali vanjski troškovi)						

Slika 9: Projekcija budućeg poslovanja
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

BRUTO DOBIT	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	
BRUTO MARŽA (GIM)						
Troškovi osoblja						
bez izvanrednih- jednokratnih stavaka poput neamortizirane vrijednosti dugotrajne imovine, otpisa kratkotrajne imovine,						
EBITDA (dobit prije kamata, poreza i amortizacije)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	
EBITDA MARŽA						
Amortizacija						
EBIT (dobit prije kamata i poreza)	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	
EBIT MARŽA						
DOBIT PRIJE POREZA (Klijent upisuje samostalno)						

Slika 10: Projekcija budućeg poslovanja
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

VRSTA INVESTICIJE	**2019** 01.01.-31.12.	**2020** 01.01.-31.12.	**2021** 01.01.-31.12.	**2022** 01.01.-31.12.	**2023** 01.01.-31.12.	Očekivani početak ulaganja	Izvor sredstava ulaganja
Kapitalna ulaganja u dugotrajnu imovinu nužna za održavanje postojećeg stanja i razine poslovne aktivnosti kroz razdoblje otplate kredita							
Kapitalna ulaganja u dugotrajnu imovinu od kojih se očekuju dodatni efekti na poslovanja (npr. rast prihoda, smanjenje troškova, povećanje kapaciteta i sl).							
Planirani novi krediti za financiranje CAPEXa (Kapitalna ulaganja na dugotrajnoj imovini)						Trajanje kredita (poček, rok otplate izraziti u datumima)	Kamatna stopa
Ostale bitne napomene koje Klijent smatra važnima							

Slika 11: Projekcija budućeg poslovanja
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

5. Tablica strukture investicije

Tablica strukture investicije se popunjava kada se podnosi zahtjev za dugoročnu investiciju. Ona pokazuje koliko je do sada uloženo sredstava u investiciju, koji su izvori financiranja korišteni, koliko sredstava je preostalo za uložiti i koji će se izvori financiranja koristiti.

Raiffeisen BANK

Tablicu je potrebno popuniti prilikom zahtjeva za financiranje dugoročnih investicija

Struktura investicije **000 HRK**

Struktura ulaganja	Izvor financiranja	Iznos u KN	Učešće %
Do sada uloženo			
Preostalo za uložiti			
		Ukupno	0	0%

Slika 12: Strukture investicije
Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija

Nakon što klijent preda potrebnu dokumentacija, banka započinje obrađivati Zahtjev za financiranje. Kada se obrade podaci iz predane dokumentacije, utvrđuje se kreditna sposobnost, bonitet klijenta. Na temelju boniteta izračunava se maksimalan iznos kredita kojeg će banka odobriti klijentu. Kamatna stopa se utvrđuje individualno sukladno bonitetu korisnika kredita, namjeni, roku i osiguranju.

6. **Je li RBA banka uključena u programe potpore razvoja malog i srednje poduzetništva u RH?**

Posebni programi za dugoročno financiranja u koje je uključena RBA banka su:

1. **HBOR PROGRAMI**

RBA je uključena u programe potpore razvoja malog i srednje poduzetništva prvo kroz program koji provodi Hrvatska banka za obnovu i razvitak (HBOR). HBOR je razvojna i izvozna banka Republike Hrvatske, a cilj njenog osnivanja i djelovanja je poticanje razvitka hrvatskog gospodarstva. HBOR kroz svoje programe savjetovanja, kreditiranja, garancija, izvoznog – kreditnog osiguranja, leasinga za malo i srednje poduzetništvo, fondova za gospodarsku suradnju nastoji pomoći gospodarstvu. HBOR podržava znanje, inovativnost, očuvanje prirodnih bogatstava, kulture s ciljem ravnomjernog i održivog razvoja cijele Republike Hrvatske.

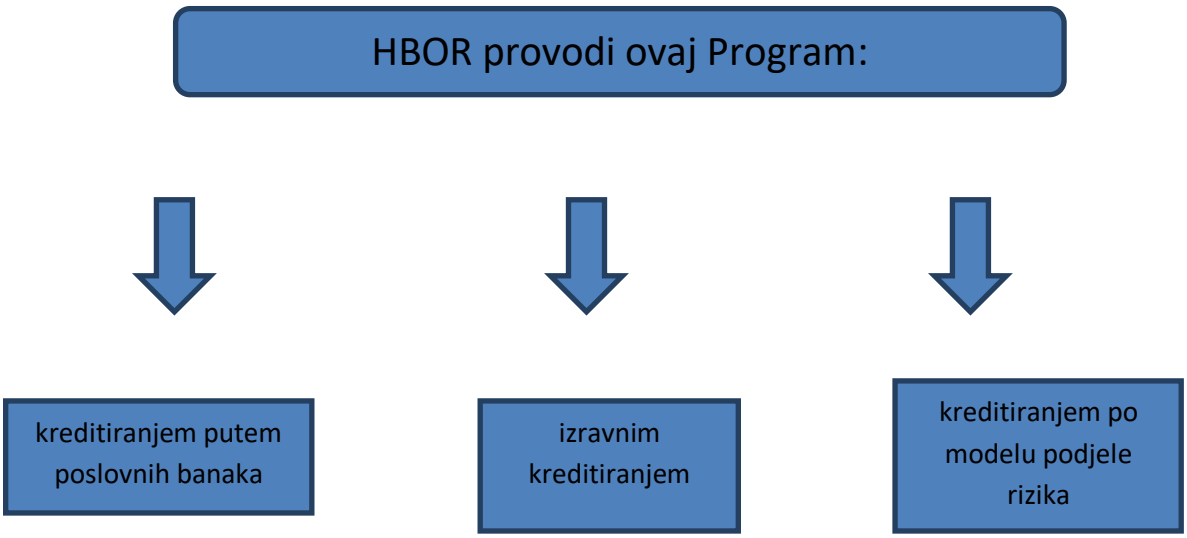
HBOR kroz niz kreditnih programa potiče pokretanje novih i razvoj postojećih malih i srednjih poduzeća. Ciljevi koje HBOR želi ostvariti kroz kreditne programe su razvoj poduzetničkih pothvata, jačanje konkurentnosti obrta, malih i srednjih poduzeća, ravnomjeran regionalni razvoj, otvaranje novih radnih mjesta, te izlazak poduzeća na nova inozemna tržišta.

Kao djelatnost HBOR-a navodi se[47]:

1. financiranje obnove i razvitka hrvatskoga gospodarstva,
2. financiranje infrastrukture,
3. poticanje izvoza,
4. potpora razvitku malog i srednjeg poduzetništva,
5. poticanje zaštite okoliša,
6. osiguranje izvoza hrvatskih roba i usluga od netržišnih rizika.

[47] Preuzeto od: https://www.hbor.hr/

Slika 13 daje prikaz kao HBOR provodi program kreditiranja. Dokumentirani zahtjevi za kredit podnose se poslovnim bankama koje su s HBOR-om ugovorile suradnju na provođenju Programa u slučaju kreditiranja putem poslovnih banaka.

Slika 13: Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit

Izvor: Izrada autora prema izvješćima HBOR-a

Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, poslovna banka i HBOR zaključuju ugovor o kreditu za krajnjeg korisnika. Temeljem ugovora o kreditu između poslovne banke i HBOR-a, poslovna banka zaključuje ugovor o kreditu s krajnjim korisnikom kredita.

Izravnim kreditranjem dokumentirani zahtjevi za kredit upućuju se izravno HBOR-u. Ovisno o odluci nadležnog tijela HBOR-a, zaključuje se ugovor o kreditu izravno s korisnikom kredita.

Kod kreditiranja po modelu podjele rizika dokumentirani zahtjevi za kredit se podnose poslovnim bankama s kojima je HBOR ugovorio i suradnju na provođenju Programa po modelu podjele rizika. Poslovna banka i krajnji korisnik kredita zaključuju ugovor o klupskom kreditu (tripartitni ugovor).

Postupak obrade kreditnog zahtjeva razlikuje se ovisno o tome da li se kreditiranje obavlja izravno ili posredstvom poslovnih banaka. U osnovi postupak obrade kreditnog zahtjeva se sastoji od sljedećih koraka:

• zaprimanje, evidentiranje i provjera formalne ispravnosti zahtjeva,

• ocjena zahtjeva kroz financijsku i nefinancijsku analizu te analizu u dijelu instrumenata osiguranja,

• izrada kreditnog prijedloga,

• odlučivanje,

• ugovaranje,

• pribavljanje i provedba instrumenata osiguranja i

• korištenje.

U slučaju nepotpunosti dokumentacije i postojanja nedostataka u zahtjevu za kredit (nedostaci se mogu odnositi na zahtjev i/ili potrebne priloge zahtjevu), HBOR ima pravo bez daljnje obrade zahtjev vratiti podnositelju. U slučaju odbijanja zahtjeva za kredit, tj. neodobravanja kredita, HBOR nije u obvezi podnositelju zahtjeva obrazložiti svoju odluku.

RBA sudjeluje u potporama za **investicije privatnog sektora**. Tu su korisnici kredita poslovni subjekti privatnog sektora – trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, obiteljska poljoprivredna gospodarstva (OPG), zadruge i ustanove.

Namjena kredita:

- ulaganja u osnovna sredstva (materijalnu i nematerijalnu imovinu) s ciljem modernizacije poslovanja, uvođenja novih tehnologija, povećanja kapaciteta, ulaganja u istraživanje i razvoj i uvođenje novih proizvoda ili usluga, poticanja projekata zaštite okoliša, energetske učinkovitosti i obnovljivih izvora energije, turističkih kapaciteta i sadržaja te poticanja novog zapošljavanja.
- obrtna sredstva najviše do 30% ugovorenog iznosa kredita.

HBOR odobrava namjenske kredite. Kod kredita koje plasira preko poslovnih banaka, poslovna banka ima obvezu kontrole namjenskog korištenja, ali HBOR zadržava pravo

kontrole namjenskog korištenja kredita i kod poslovne banke i kod krajnjeg korisnika. U slučaju nenamjenskog korištenja kredita HBOR može raskinuti ugovor o kreditu i zatražiti povrat sredstava koji su odobreni preko kredita, ali ima pravo i zaračunati zatezne kamate od dana nenamjenskog korištenja kredita.

Kada se kreditiranje provodi u suradnji s poslovnim bankama (putem poslovnih banaka ili po modelu podjele rizika),zajmotražitelj Zahtjev i pripadajuću dokumentaciju podnosi poslovnoj banci.

U pravilu se ne odobravaju krediti u iznosu nižem od 200.000,00 kn, a najviši iznos kredita nije ograničen, već ovisi o specifičnostima i kreditnoj sposobnosti korisnika kredita, namjeni i strukturi ulaganja i raspoloživim izvorima financiranja HBOR-a, pri čemu se može kreditirati do 75% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a (HBOR može razmotriti kreditiranje 100% predračunske vrijednosti s PDV-om ako korisnik kredita isporučuje dobra ili obavlja usluge koje su izuzete od obračunavanja PDV-a ili za korisnike kredita koji ne posluju u sustavu PDV-a).Za investicije privatnom sektoru se odobrava kunski kredit uz valutnu klauzulu vezanu za EUR. Kamatne stope za investicije privatnog sektora date su u tablici 9.

Tablica 9: Kamatna stopa za investicije privatnog sektora

KAMATNA STOPA	KRITERIJI
1,5% GODIŠNJE, FIKSNA	za poslovne subjekte koji su tržišno konkurentni i ulažu u djelatnosti od posebnog interesa
Mogućnosti sniženja	
– 0,2 p. b.	Za zapošljavanje mladih
– 0,422 p. b.	za inovativna mala srednje kapitalizirana poduzeća
– 0,572 p. b.	za inovativna mala i srednja poduzeća
2% GODIŠNJE, FIKSNA	za poslovne subjekte koji ulažu na posebna područja RH i tržišno su konkurentni
Mogućnosti sniženja	
– 0,2 p. b.	Za zapošljavanje mladih
– 0,422 p. b.	za inovativna mala srednje kapitalizirana poduzeća
– 0,572 p. b.	za inovativna mala i srednja poduzeća
3% GODIŠNJE, FIKSNA	ZA OSTALE POSLOVNE SUBJEKTE
Mogućnosti sniženja	
– 0,2 p. b.	Za zapošljavanje mladih
– 0,422 p. b.	za inovativna mala srednje kapitalizirana poduzeća
– 0,572 p. b.	Svi ostali mali i srednji poduzetnici

Izvor: https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-privatnog-sektora/

Naknade:

- promjenjive, u skladu s Odlukom o naknadama za usluge koje obavlja HBOR važećom na dan obračuna:
    - za obradu kreditnog zahtjeva: 0,50% od ugovorenog iznosa kredita,
    - za rezervaciju sredstava: 0,25% od ugovorenog, a neiskorištenog iznosa kredita,

te ostale naknade u skladu s Odlukom o naknadama za usluge koje obavlja HBOR važećom na dan obračuna.

Rok korištenja kredita je u pravilu do 12 mjeseci. Ovisno o namjeni i dinamici ulaganja, moguće je odobriti i dulji rok korištenja kredita. Dio kredita namijenjen za financiranje osnovnih sredstava koristi se isplatom na račun prodavatelja/dobavljača/izvođača radova, na temelju dokumentacije kojom se dokazuje namjensko korištenje kredita. Dio kredita namijenjen za financiranje obrtnih sredstava može se isplatiti na račun korisnika kredita, uz obavezno pravdanje dokumentacijom za namjensko korištenje kredita.

Rok otplate kredita ovisno o namjeni i strukturi ulaganja, **do 14 godina, uključujući poček do 3 godine.** Iznimno od navedenog, ovisno o namjeni i strukturi ulaganja, moguće je odobriti rokove otplate i počeka:

- za podizanje i/ili obnavljanje dugogodišnjih nasada u poljoprivredi: **do 15 godina, uključujući poček do 5 godina**,
- za ulaganja u turizam ili ako investicijska studija ukazuje na potrebu za duljom ročnosti i/ili počekom: **do 17 godina, uključujući poček do 4 godine.**

Plaćanje kredita se u pravilu vrši u jednakim mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama.

Instrumenti osiguranja koji će se koristiti isključivo ovise o poslovnoj banci koja surađuje s HBOR-om, u ovom slučaju tu odluku donosi RBA. Kod kreditiranja po modelu podjele rizika instrumente osiguranja određuju poslovna banka i HBOR,

Drugi program HBOR-a u kojem sudjeluje RBA je **kreditiranje mladih poduzetnika, žena i početnika.** Korisnici ove vrste potpora su poslovni subjekti privatnog sektora – trgovačka društva, obrtnici, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, obiteljska poljoprivredna

gospodarstva (OPG), zadruge i ustanove, koji su mladi poduzetnici, poduzetnici početnici i žene poduzetnice.

Kredit služi za:

- ulaganja u **osnovna sredstva** (materijalnu i nematerijalnu imovinu) s ciljem pokretanja poslovanja, modernizacije poslovanja, uvođenja novih tehnologija, povećanja kapaciteta, uključujući i turističke, razvoja i uvođenja novih proizvoda ili usluga, poticanja novog zapošljavanja i sl.,
- **obrtna sredstva** najviše **do 30% ugovorenog iznosa kredita.**

Kada se kreditiranje provodi u suradnji s poslovnim bankama, u ovom slučaju u suradnji s RBA bankom, korisnik kredita Zahtjev i pripadajuću dokumentaciju podnosi poslovnoj banci. Iznos kredita koji se odobrava u pravilu nije niži od 200.000,00 kn, dok je najviši iznos kredita 2.000.000,00 kn. Ovisno o specifičnostima i kreditnoj sposobnosti korisnika kredita te namjeni i strukturi ulaganja utvrđuje se iznos kredita koji će biti odobren, pri čemu se može kreditirati do 85% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a. Valuta u kojoj se kredit odobrava je kuna, a odobrava se i kunski kredit uz valutnu klauzulu vezanu za EUR.

Kamatne stope na kredite mladim poduzetnicima, ženama i početnicima donosi tablica 10.

Tablica 10: Kamatna stopa za kredite mladim poduzetnicima, ženama i početnicima

KAMATNA STOPA	KRITERIJ
2% GODIŠNJE, FIKSNA	
Mogućnost sniženja	
-0,2 p. b.	za zapošljavanje mladih
-0,422 p. b.	za inovativna mala srednje kapitalizirana poduzeća
-0,572 p. b.	za inovativna mala i srednja poduzeća

Izvor: https://www.hbor.hr/kreditni_program/poduzetnistvo-mladih-zena-i-pocetnika/

Naknada:

- Promjenjive, u skladu s Odlukom o naknadama za usluge koje obavlja HBOR važećom na dan obračuna:
    - za obradu kreditnog zahtjeva: 0,50% od ugovorenog iznosa kredita,

- za rezervaciju sredstava: 0,25% od ugovorenog, a neiskorištenog iznosa kredita, te
- ostale naknade u skladu s Odlukom o naknadama za usluge koje obavlja HBOR važećom na dan obračuna.

Rok za korištenje kredita u pravilu je do 12 mjeseci. Ovisno o namjeni i dinamici ulaganja, moguće je odobriti i dulji rok korištenja kredita. Dio kredita namijenjen za financiranje osnovnih sredstava koristi se isplatom na račun prodavatelja/dobavljača/izvođača radova, na temelju dokumentacije za namjensko korištenje kredita. Dio kredita namijenjen za financiranje obrtnih sredstava može se isplatiti na račun korisnika kredita, uz obavezno pravdanje dokumentacijom kojom se dokazuje namjensko korištenje kredita.

Rok otplate kredita:

- ovisno o namjeni i strukturi ulaganja, **do 12 godina**, uključujući poček do 3 godine

Iznimno od navedenog, ovisno o namjeni i strukturi ulaganja, moguće je odobriti rokove otplate i počeka:

- za podizanje i/ili obnavljanje dugogodišnjih nasada u poljoprivredi: **do 14 godina, uključujući poček do 5 godina**,
- za ulaganja u turizam ili ako investicijska studija ukazuje na potrebu za duljom ročnosti i/ili počekom: **do 14 godina**, **uključujući poček do 4 godine.**

Rate kredita se mogu plaćati u jednakim mjesečnim, tromjesečnim ili polugodišnjim ratama. Kod kreditiranja u suradnji s poslovnim bankama instrumente osiguranja utvrđuje poslovna banka. Kod kreditiranja po modelu podjele rizika instrumente osiguranja određuju poslovna banka i HBOR.

2. SURADNJA S MINISTARSTVIMA I JEDINICAMA LOKALE I PODRUČNE SAMOUPRAVE[48]

Sudionici u poticanju razvoja gospodarstva su:

- **ŽUPANIJE:**
  - Dubrovačko-neretvanska županija, Sisačko-moslavačka županija, Bjelovarsko-bilogorska županija, Osječko-baranjska županija, Primorsko-goranska županija, Splitsko-dalmatinska županija, Karlovačka županija
- **GRADOVI I OPĆINE:**
  - Grad Kastav, Grad Bjelovar, Grad Vukovar, Grad Bakar, Grad Kutina, Grad Petrinja, Grad Sisak, Grad Novska, Grad Hrvatska Kostajnica, Grad Popovača, Grad Glina, Grad Rijeka, Grad Karlovac, Grad Ludbreg
  - Općina Lekenik, Općina Lipovljani, Općina Topusko, Općina Donji Kukuruzari, Općina Dvor, Općina Majur, Općina Gornji Kneginec, Općina Hrvatska Dubica
- **MINISTARSTVA:**

  Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta u suradnji sa županijama i jedinicama lokalne samouprave po programu "Mjera 1. - Kreditom do konkurentnosti":

  - Grad Zagreb
  - Dubrovačko-neretvanska županija
  - Osječko-baranjska županija

    Grad Valpovo

    Općina Erdut

    Općina Kneževi Vinogradi

    Općina Vladislavci
  - Vukovarsko-srijemska županija
  - Zagrebačka županija

    Grad Sveti Ivan Zelina
  - Virovitičko-podravska županija
  - Požeško-slavonska županija
  - Varaždinska županija

    Općina Vidovec

[48] Preuzeto sa: https://www.rba.hr/mala-poduzeca-i-obrtnici/financiranje/posebni-programi/suradnja-s-ministarstvima

- Koprivničko-križevačka županija
  Grad Koprivnica
- Splitsko-dalmatinska županija
- Šibensko-kninska županija
- Karlovačka županija
- Međimurska županija

3. HAMAG BICRO i ESIF jamstva[49]

Jamstva Hrvatske agencije za malo i srednje poduzetništvo HAMAG BICRO su instrumenti osiguranja koji se izdaju za osiguranje dijela glavnice kredita. Raiffeisenbank Hrvatska je uključena u jamstvene programe HAMAG BICRO, koji subjektima malog gospodarstva osigurava dio glavnice za investicije ili obrtna sredstva te sudjeluje u provedbi financijskog instrumenta sufinanciranog iz Europskog fonda za regionalni razvoj u sklopu **Operativnog programa „Konkurentnost i kohezija"**, kroz program **ESIF pojedinačna jamstva**. Osim osiguranja dijela glavnice kredita, putem programa ESIF pojedinačna jamstva omogućuje se pojedinim djelatnostima i subvencija kamatne stope.

Prednosti ESIF pojedinačnih jamstava:

- Povoljniji uvjeti financiranja
- Niži troškovi (niža kamatna stopa u odnosu na standardnu ponudu)
- subvencionirana kamatna stopa (klijenti određene djelatnosti za investicijske kredite s minimalnim rokom otplate 5 godina ostvaruju mogućnost subvencionirane kamatne stope)

Opći uvjeti - uvjeti koji se odnose na sve vrste plasmana iz Programa HAMAG BICRO jamstva

Mikro, mali i srednji subjekti (< 250 zaposlenih konsolidirano; prihod < 50mn EUR ili aktiva <43mn EUR) koji:

♦ su > 50% u privatnom vlasništvu

♦ nisu bili blokirani dulje od 30 dana u posljednjih 6 mjeseci

♦ nemaju nepodmirenih obveza prema državi

[49] Preuzeto sa: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/posebni-programi/hamag-bicro-jamstva

Napomena: za mikro klijente vrijedi da moraju biti u vlasništvu pravnih ili fizičkih osoba rezidenata, te smiju biti blokirani maksimalno do 5 dana u posljednjih 6 mjeseci.

Neprihvatljive djelatnosti:

- poljoprivredne i ribarske djelatnosti
- djelatnosti sukladno Prilogu 3. Uredbe komisije EU br. 964/2014 (duhan i destilirana alkoholna pića, oružje i streljivo, kockanje, pornografija, nuklearna energija)
- izdavanje novina i emitiranje radijskog i TV sadržaja
- trgovačke djelatnosti
- benzinske postaje
- djelatnost taxi službe i djelatnost iznajmljivanja i davanja u zakup (leasing) automobila i motornih vozila (rent-a car)
- djelatnost cestovnog prijevoza tereta

Ulaganja za koja se ne može izdati HAMAG BICRO jamstvo:

- financiranje PDV-a
- refinanciranje postojećih obveza
- mostni krediti, okvirni krediti po poslovnim računima, revolving krediti, te okviri za garancije, kredite i sl.
- investicije u osobne svrhe
- izgradnja ili kupnja stambenih i poslovnih prostora radi prodaje ili iznajmljivanja, osim u svrhu obavljanja turističke djelatnosti koju obavlja podnositelj zahtjeva
- kupnja nekretnina i pokretnina od povezanih osoba
- vozila za cestovni prijevoz tereta
- kupnja poslovnih prostora u fazi izgradnje
- vlasnički udjeli u drugim subjektima

Specifični uvjeti HAMAG BICRO jamstvenih programa - uvjeti koji ovise o namjeni plasmana dati su u tablicama 11 i 12.

Tablica 11: Investicijski kredit

	MJERA A – investicijski krediti
Iznos jamstva	150,000.00 – 2,000,000.00 EUR
Maksimalna stopa jamstva	do 80%
Obuhvat jamstva	glavnica kredita
Trajanje jamstva	1 – 10 god.
Premija rizika	0.25 – 0.50% od iznosa jamstva
Udio obrtnih sredstava u kreditu	do 30 % od iznosa kredita
Subvencija kamatne stope	Prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti*

Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/posebni-programi/hamag-bicro-jamstva

*Krajnji korisnici klasificirani u sljedeće djelatnosti prema NKD-u ostvaruju mogućnost na subvenciju kamatne stope: C (prerađivačka), H (prijevoz i skladištenje – samo prijevoz koji se odnosi na obalne ili vodene putove), I (smještaj i usluživanje hrane) i R (umjetnost, zabava i rekreacija). Ukupne subvencije kamatne stope mogu iznositi do maksimalno polovice iznosa ukupno obračunate kamate po plasmanu utvrđene u otplatnom planu.

Tablica 12: Obrtna sredstva

	MJERA B – obrtna sredstva
Iznos jamstva	150,000.00 – 1,000,000.00 EUR
Maksimalna stopa jamstva	do 65%
Obuhvat jamstva	glavnica kredita
Trajanje jamstva	1 – 5 god.
Premija rizika	0.50 – 1.00% od iznosa jamstva
Udio obrtnih sredstava u kreditu	100 % kredita
Subvencija kamatne stope	nije primjenjivo

Izvor: https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/posebni-programi/hamag-bicro-jamstva

Ostali HAMAG BICRO jamstveni programi uključuju programe: Eu početnik i Rastimo zajedno.

1. EU POČETNIK

- MJERA A - **INVESTICIJE** - **do 80% glavnice kredita**

  ⇒ za proširenje ponude u turizmu i povećanje kapaciteta u prerađivačkoj industriji - max do 10 milijuna kuna

  ⇒ za sve ostale djelatnosti - max do 3 milijuna kuna
- MJERA B - **OBRTNA SREDSTVA** - **do 80% glavnice kredita**

  ⇒ max do 1 milijun kuna
- MJERA C - **INOVACIJE** - **do 80% glavnice kredita**

  ⇒ max do 5 milijuna kuna

2. RASTIMO ZAJEDNO

- MJERA A – **INVESTICIJE** - **do 50% glavnice kredita**

  ⇒ za proširenje ponude u turizmu i povećanje kapaciteta u prerađivačkoj industriji - max do 10 milijuna kuna

  ⇒ za sve ostale djelatnosti - max do 3 milijuna kuna
- MJERA B - **OBRTNA SREDSTVA** - **do 50% glavnice kredita**

  ⇒ max do 1 milijun kuna
- MJERA C - **INOVACIJE** - **do 50% glavnice kredita**

  ⇒ max do 5 milijuna kuna

5. ZAKLJUČAK

Rast globalnog tržišta, jačanje konkurencije, razvoj tehnologije sve više utječu na poduzeća. Stoga, poduzeća moraju neprestano istraživati tržište kako ih konkurencija ne bi pretekla i kako bi bili u koraku s vremenom. U borbi za tržišno pozicioniranje mala i srednja poduzeća se susreću s različitim preprekama kao što su asimetrija informacija, nedostatak znanja, kapitalna ograničenja, problemi u pristupu izvorima financiranja. Sve faze životnog ciklusa poduzeća iziskuju financijska sredstva. Kada bi poduzeća imala adekvatan pristup izvorima financijskih sredstava ubrzao bi se njihov rast, razvoj proizvoda, tehnologije i cijelog gospodarstva. Iz navedenog proizlazi važnost financiranja za mala i srednja poduzeća, za njihovo osnivanje i preživljavanje na tržištu, a to je ujedno i njihov ključan problem.

Mala i srednja poduzeća najvažniji su pokretači razvoja gospodarstva. U Republici Hrvatskoj od 2011. do 2017. broj malih i srednjih poduzeća konstantno raste. U gospodarstvu RH najviše poduzeća posluju kao mala i srednja poduzeća, te zauzimaju udio od 99.7%. Mala i srednja poduzeća su značajna zbog toga što utječu na povećanje konkurencije, stabilnost cijena, otvaranje novih radnih mjesta, segmentaciju tržišta, lakše zadovoljavaju poduzetničke ideje, značajne su za tehnološki razvoj, globalne promjene. SME sektor zapošljava 69.2% svih zaposlenih u poslovnim subjektima u 2015. godini. U 2017. godini taj postotak raste na 73.2%. Isti trend je i u Europskoj uniji. U 2015. godini u EU mala i srednja poduzeća su zapošljavala oko 67% ukupne zaposlenosti.

Kada poduzeće utvrdi potrebu za financiranje, otvara se pitanje kako pribaviti potrebne izvora financijskih sredstava. Pojedina poduzeća imaju dostatnu količinu vlastitih izvora financiranja za ulaganje u pokretanje poslovnog pothvata ili unaprjeđenje poslovanja, ali oni su iznimka. Vlastiti izvori najčešće nisu dovoljni za potrebe ulaganja poduzeća u tekuću aktivu, stalnu aktivu, promociju, vlastite izdatke. Stoga poduzeća posežu za vanjskim izvorima financijskih sredstava, tuđim izvorima kao što su fizičke osobe, komercijalne banke, državni fondovi, dobavljači, leasing tvrtke.

Od vanjskih izvora financiranja mala i srednja poduzeća najviše koriste bankarski kredit. U 2008. godini utvrđeno je kako je najdominantniji izvor financiranja malih i srednjih poduzeća bankovni zajam koji čini 43% od ukupnih izvora financiranja u RH. 2006. godine SME sektor u RH od vanjskih izvora financijskih sredstava najviše koristi bankarske izvore. Ako promatramo ukupan plasman kredita banaka u RH u razdoblju od 2013. do 2017. godine, uviđamo kako se on konstantno smanjuje za sve korisnike, osim za sektor stanovništva. Iako se posljednjih godina plasman kredita banaka kontinuirano smanjuje, financijska sredstva iz

vanjskih izvora mala i srednja poduzeća najviše posuđuju od banaka. To je karakteristika bankocentričnih financijskih sustava, a takav je i financijski sustav RH. Financiranje putem fondova rizičnog kapitala u Hrvatskoj se ne koristi u dovoljnoj mjeri, a glavni razlog je nerazvijenost tržišta kapitala. Očito je kako je bankarski kredit temeljni način financiranja mikro, malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj.

Banka je financijska institucija, organizacija kojoj je temeljna uloga uzimanje i davanje kredita, te posredovanje u platnom prometu. Temeljna djelatnost banke je nuđenje financijskih usluga. Financijski sustav u RH je bankovno orijentiran, najdominantniji izvor financiranja je bankarski kredit, pa iz toga proizlazi važnost banke za rast i razvoj gospodarstva. U RH na kraju 2017. godine posluje 25 banaka, a jedna od njih je i Raiffeisenbank Austria d.d. (RBA) koja malim i srednjim poduzećima pruža različite vrste dugoročnih kredita, a to su kredit za financiranje investicija, dugoročni krediti u suradnji s HBOR-om, krediti u suradnji s ministarstvima, županijama i jedinicama lokalne samouprave. Poduzeća dugoročne kredite koriste kada imaju potrebu financiranja većih investicija, proširenje poslovanja, izgradnju i/ili kupnju dugotrajne imovine.

Usporedbom ponude dugoročnih kredita malim i srednjim poduzećima u RBA banci i Zagrebačkoj banci, može se zaključiti kako širi spektar ponude kredita ima Zagrebačka banka. Zagrebačka banka u svojoj ponudi ima više specijaliziranih dugoročnih kredita koji zadovoljavaju financijske potrebe određene grupe srednjih i malih poduzeća. I jedna i druga banka u svojoj ponudi imaju dugoročni kredit za investicijske potrebe malih i srednjih poduzeća. Također, navedene banke sudjeluju u različitim programima potpore razvoju srednjim i malim poduzećima.

RBA banka prije korištenja/izdavanja Plasmana malim i srednjim poduzećima traži ispunjenje uvjeta za podizanje dugoročnih kredita. Za sve vrste kredita vrijede iste odredbe, uvjeti. Sam postupak odobravanja kredita u RBA banci započinje s podnošenjem zahtjeva za financiranje. Ovisno o vrsti Zahtjeva, banka definira popis potrebne dokumentacije za obradu. Nakon što klijent preda potrebnu dokumentaciju, banka započinje obrađivati Zahtjev za financiranje. Kada se obrade podaci iz predane dokumentacije, utvrđuje se kreditna sposobnost klijenta. Na temelju boniteta izračunava se maksimalan iznos kredita. Kamatna stopa se utvrđuje individualno sukladno bonitetu korisnika kredita, namjeni, roku i osiguranju.

RBA je uključena u posebne programe za dugoročno financiranje razvoja malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj. Ti programi obuhvaćaju suradnju s Hrvatskom bankom za obnovi i razvitak (HBOR), ministarstvima i jedinicama lokale i područne samouprave, te suradnju s Hrvatskom agencijom za malo i srednje poduzetništvo (HAMAG BICRO).

Zbog svega navedenog može se zaključiti kako su mala i srednja poduzeća glavni pokretači razvoja svakog gospodarstva. Sve razvijene ekonomije svijeta imaju jako malo i srednje poduzetništvo. Republika Hrvatska mora težiti razvoju malih i srednjih poduzeća, te ih različitim potporama poticat na ostvarivanje sve boljih rezultata. Zbog njihove uloge u zapošljavanju, ostvarivanju prihoda, izvozu, poticanju razvoja tehnologije, novih proizvoda, konkurencije država bi im trebala omogućiti povoljnije uvjete financiranja i lakši pristup financijskim sredstvima. Država i suradnji s bankama različitim programima potpore nastoji olakšati uvjete kreditiranja i pristupe izvorima financijskih sredstava. Svaka banka u svojoj ponudi ima različite oblike dugoročnih kredita i postavlja različite kriterije za podizanje kredita. Iz godine u godinu dostupnost bankarskih kredita poduzećima je sve lošija. Nedostatak odgovarajućeg financijskog mehanizma dovodi do poteškoća s kojim se suočavaju mala i srednja poduzeća. Jazovi u zakonskom okviru, regulaciji, nepotpun raspon financijskih usluga dovode do problema. Glavni cilj svakog gospodarstva trebao bi biti poticanje poduzetničke aktivnosti.

.

LITERATURA

Knjige:

1. Bennett, R. (1994): *Managemen*t, Informator i Potecon, Zagreb
2. Buble, M., Buble, M. (2014): *Poduzetništvo,* Aspira – Visoka škola za menadžment i dizajn, Split
3. Cvijanović V., Marović M., Sruk B. (2008): *Financiranje malih i srednjih poduzeća*, GIPA d.o.o., Zagreb
4. Dollinger, J. M. (1994):*Entrepreneurship – Strategies and Resources*, Richard D. Irwin, Inc., Burr Ridge, Illionis
5. Domančić, P. i Nikolić, N. (1994): *Monetarne financije i financiranje razvoja*, Ekonomski fakultet Sveučilište u Splitu, Split
6. Gatewood, D. R., Taylor, R. R., Ferrell, C. O. (1995)*Management - Comprehension, Analysis and Application,* Austen Press, Richard D. Irwin, Chicago
7. Gregurek, M. i Vidaković, Neven. (2013): *Bankarsko poslovanje*, II. izdanje, Visoko učilište EFFECTUS – visoka škola za financije i pravo, Zagreb
8. Heffernan, S. (2005):*Modern Banking*, John Wiley & Sons, London
9. Jakovčević, D. (2000): *Upravljanje kreditnim rizikom u suvremenom bankarstvu*, TEB, Zagreb
10. Jurković, P., Luković, F., Pribičević, Đ., Ravlić, S. (1995): *Poslovni rječnik*, Masmedia, Zagreb
11. Katunarić, A. (1977):*Banka – principi i praksa bankovnog poslovanja*, IIB, Zagreb
12. Leko, V., Mates, N. (1993): *Rječnik bankarstva i financija*, Masmedia, Zagreb
13. Longenecker, G. J., Moore, W. C. (1991): *Small Business Management – An Entreprenurial Emphasis,* College Division South – Western Publishing Co., Cincinati
14. Marković, I. (2000): *FINANCIRANJE, Teorija i praksa financiranja trgovačkih društava,*RRiFplus, Zagreb
15. Nikolić, N. i Pečarić, M. (2012): *Uvod u financije*, Ekonomski fakultet Sveučilište u Splitu, Split
16. Reić, Z., Mihaljević, K. M. (2011): *Ekonomija,* III. izmijenjeno izdanje,Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Split
17. Susman, G., I., (2007): *Small and Medium-sized Enterprises and the Global Economy*; Edward Elgar Publishing.
18. Vidučić, Lj. (2012):*Financijski menadžment*, VIII. izdanje, RRIF, Zagreb

19. Vidučić Lj., Pepur S., Šimić Šarić M. (2015):Financijski menadžment,RRiF,Zagreb

Znanstveni članci:

1. Čulo M. (2010): *Analiza kreditne sposobnosti trgovačkih društva od posebnog javnog interesa,* Zagreb

2. Gbenyo, K. and Kpodar, K. (2010): *Short-Versus Long-Term Credit and Economic Performance: Evidence from the WAEM*; International Monetary Fund IMF Working Paper

3. Kolaković, M., Morić Milovanović, B., Turuk, M. (2008): *Access to finance of Croatian SMEs*, Global Business & Economics Anthology, Kantarelis, Demetri (ur.). – Worcester, USA: B&ESI, str. 304-311.

Materijali sa predavanja:

1. Golem, S. (2017.): Metodologija ekonomskih istraživanja, Ekonomski fakultet u Splitu, Split

Službeni dokumenti:

1. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj – 2012., CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, ISSN 1848-3526, Zagreb, 2012.
2. Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj - 2018., CEPOR – Centar za politiku razvoja malih i srednjih poduzeća i poduzetništva, Zagreb
3. FINA (2015.): Analiza financijskih rezultata poduzetnika u 2014. godini
4. FINA (2016.): Analiza financijskih rezultata poduzetnika u 2015. Godini
5. FINA (2017.): Analiza financijskih rezultata poduzetnika u 2016. godini
6. FINA (2018.): Analiza financijskih rezultata poduzetnika u 2017. godini

Zakoni:

1. Narodne novine (2018): *Zakon oizmjenama i dopunama zakona o računovodstvu,* Narodne novine d.d. Zagreb, br. 116/18

2. Narodne novine (2018): *Zakon o računovodstvu,* Narodne novine d.d. Zagreb, br. 116/18
3. Narodne novine (2007):*Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva*, Narodne novine d.d. Zagreb, br. 63/07

Internetski izvori:

http://finance.hr/financiranje-malih-i-srednjih-poduzeca/ [06.03.2019.]

https://www.rba.hr/o-nama [06.03.2019.]

http://www.moj-bankar.hr/Kazalo/B/Banka [07.03.2019.]

https://www.hnb.hr/documents/20182/2561265/hbilten-o-bankama-31.pdf/88d38df4-d5f2-46a4-85b1-140d1e7710a7 [07.03.2019.]

https://www.scribd.com/doc/58750694/Kvalitativna-i-kvantitativna-istra%C5%BEivanja [08.03.2019.]

https://www.investopedia.com/terms/f/financing.asp [13.03.2019.]

https://www.hnb.hr/-/kreditna-sposobnost [04.04.2019.]

http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/04/Cepor-izvjesce-2016-HR-web.pdf [28.04.2019.]

http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-report-2018-HR.pdf[28.04.2019.]

https://www.hnb.hr/statistika/statisticki-podaci/financijski-sektor/druge-monetarne-financijske-institucije/kreditne-institucije/pokazatelji-poslovanja-kreditnih-institucija [24.05.2019.]

https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/dugorocni-krediti/dokumentacija[25.05.2019.]

https://www.hbor.hr/ [27.05.2019.]

https://www.hbor.hr/kreditni_program/investicije-privatnog-sektora/ [27.05.2019.]

https://www.hbor.hr/kreditni_program/poduzetnistvo-mladih-zena-i-pocetnika/ [27.05.2019.]

https://www.rba.hr/mala-poduzeca-i-obrtnici/financiranje/posebni-programi/suradnja-s-ministarstvima [29.05.2019.]

https://www.rba.hr/srednja-i-velika-poduzeca/financiranje/posebni-programi/hamag-bicro-jamstva [29.05.2019.]

Sažetak

U prvom dijelu rada prikazuju se kriteriji prema kojima se definiraju sektor malog i srednjeg poduzeća u Hrvatskoj i u Europskoj uniji, te njihovo značenje za gospodarstvu Hrvatske i Europske unije. Drugi dio se dotiče načina preko kojih se mogu financirati mala i srednja poduzeća, te se odgovara na prvo istraživačko pitanje koliko se koristi bankarski kredit za financiranje poduzetničke aktivnosti u RH.. Kraj razrađuje i opisuje vrste dugoročnih kredita koje RBA banka nudi malim i srednjim poduzećima, usporedbu ponude dugoročnih kredita malim i srednjim poduzećima u RBA i Zagrebačkoj banci, uvjete koje trebaju ispunjavati klijenti kod podizanja kredita u RBA banci, te posebne programe potpore razvoja srednjih i malih poduzeća u RBA.

Ključne riječi: mala i srednja poduzeća, izvori financiranja, dugoročni kredit, banka

Summary

The first part of the paper presents the criteria defining the SME sector in Croatia and in the European Union and their significance for the Croatian and European Union economies. The second part deals with the ways in which small and medium-sized enterprises can be financed, and answers the first question of how to use a banking loan to finance entrepreneurial activity in the Republic of Croatia. The end elaborates and describes the types of long-term loans that RBA offers to small and medium-sized enterprises, a comparison of long-term loans to small and medium-sized companies in RBA and Zagrebačka banka, terms to be met by clients in raising loans at RBA Bank, and special programs for the development of medium and small enterprises in the RBA.

Key words: small and medium enterprises, sources of financing, long-term loan, bank

Popis tablica

Tablica 1. Kriteriji razvrstavanja subjekata malog i srednjeg gospodarstva.....14

Tablica 2. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2011. do 2014. godine.....16

Tablica 3. Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2015. do 2017. godine.....17

Tablica 4. Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2014. i 2015. godini.....18

Tablica 5: Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2016. i 2017. godini.....18

Tablica 6: Izvori financiranja MSP u Hrvatskoj.....21

Tablica 7 : Struktura financiranja MSP i velikih poduzeća u Hrvatskoj u 2006. (%).....22

Tablica 8: Plasman kredita banaka u na kraju razdoblja od 2013.-2017. u kunama.....23

Tablica 9: Kamatna stopa za investicije privatnog sektora.....47

Tablica 10: Kamatna stopa za kredite mladim poduzetnicima, ženama i početnicima.....49

Tablica 11: Investicijski kredit.....53

Tablica 12: Obrtna sredstva.....54

Popis slika

Slika 1: Značajke malih poduzeća.....15

Slika 2: Zahtjev za financiranje.....35

Slika 3: Obrazac kupci i dobavljači - promet i obveze.....37

Slika 4: Obrazac kupci i dobavljači – ukupni saldo.....37

Slika 5: Tablica zaduženosti.....38

Slika 6: Tablica zaduženosti.....39

Slika 7: Tablica zaduženosti.....39

Slika 8: Struktura prihoda.....40

Slika 9: Projekcija budućeg poslovanja.....41

Slika 10: Projekcija budućeg poslovanja.....42

Slika 11: Projekcija budućeg poslovanja.....42

Slika 12: Strukture investicije.....43

Slika 13: Način kreditiranja i podnošenja zahtjeva za kredit.....45